

AKATALPA

Mayıs 2010 - Sayı 125

Aylık Şiir ve Eleştiri Dergisi

ISSN 1305 - 7685

JÜRİ SIRT KAŞIMACILIĞI – RUH OKŞAMACILIĞINA SON

Ödüller üzerine bugüne değin çok yazıldı. Neredeyse yazmayan kalmadı. Ben de bir dönem yayımlanmış bir günlüğümde ödül-nodul ilişkisinden söz ettim.

Şimdi buradaysa ödüller konusunun daha önce değinilmediğini sandığım çok önemli bir yanına dikkat çekmek istiyorum.

Ödüller ve jüri üyeleriyle ilgili olarak, babanın oğula, ağabeyin kardeşe, belki diğer hısım ve akrabaların birbirlerine ödül verip vermemesi konusunda çok şey söylendi, yazıldı. Bunları bilmeyen yok.

Bunun kadar dikkat çekmeyen, daha yaygın, hatta neredeyse birçok ödülle işleyen bir başka sakatlık daha var ki o da şu:

Yarışmaya katılan dosyalarda, kitaplarda şu ya da bu şekilde jüri üyelerinden birine, ikisine, üçüne ya da hatta tamamına şirin gözükmeye yarlısı öğeler buluyor da kimsenin kılı kıpırdamıyor, gıki çıkmıyor.

Bir: Dosyada (şiiirlerde) jüri üyelerine göndermeler bulunuyor.

İki: Jüri üyelerinden alıntılar yapılıyor: Metinlerin içinde ya da kabak gibi en başta!

Üç: Jüri üyelerine şiiirler adanıyor.

Bir: Ne var bunda diyeceksiniz; şair şaire göndermede bulunamaz mı?

İki: Ne var bunda diyeceksiniz; şair şairden alıntı yapamaz mı?

Üç: Ne var bunda diyeceksiniz; şair şaire şiiir ya da şiiirler adayamaz mı?

Bunların hepsi elbette yapılabilir, hatta çeşitli sebeplerle özellikle yapılmalıdır, yararlıdır. Zenginliğe, değilse sıcaklığa, paylaşımaya yol açar.

Ama taraflardan biri ödüle aday, diğeri de ödül verense peki?

Bence hem adayın, hem jürinin, hem ödülün-ödül mekanizmasının, hem şiiir dünyasının-edebiyat dünyasının selameti ve sonucun içe sinmesi için, daha sahih ürünlerin ortaya çıkması için ödülde bu durumun önüne geçilmelidir.

Jüri üyeleri kendilerine göndermede bulunulan, kendilerinden alıntı yapılan, kendilerine şiiir, öykü, deneme adanan dosyaların, kitapların yarışma dışı tutulmasını istemelidir.

Bu durumda ödül verilecek nitelikte dosya elde kalmayabilir deniyorsa, söz konusu hassasiyet önceden ödül şartnamesinde açıklanmalıdır:

“Jüri üyelerinden birine ya da birkaçına göndermede bulunulan, jüri üyelerinden alıntı yapılan, jüri üyelerine ürün adanan dosyalar ödüle aday olamazlar” tarzı bir cümle ödül şartnamesine pekâlâ konabilir.

Şartnamede buna benzer bir açıklamanın yer alması aynı kişilerin çok farklı jüriiliklerde bulunma isteğini engelleyerek de yarar sağlayabilir. →

Gökçenur Ç.

BİR KİTAPTAN DİĞERİNE ATLAYAN SÖZCÜKLERİN HIŞIRTISI

Üst üste dizilmiş kitapların taşıdığı gümüş bir tepsiden ibaret sehpa, pencereleleri perdeler yerine kitap sayfaları örtüyor.

Elinde kaynayan çaydanlıkla odaya giriyor masaya, kavrulmuş kapağındaki dairesel lekeden uzun zamandır nihale olarak kullanıldığı anlaşılan bir kitabın üstüne bırakıyor.

Çay doldururken “gördüğünüz gibi” diyor, çenesiyle odanın ortasında duran kâğıt dağına işaret ederek, “bütün dünyam kitaplar, birçoğunu okumadım ama ne çıkar ben kitapları sadece içlerinde yazanlar için sevmedim; kapağı, cildi, kâğıdı, adı, yararsız, boşlukta nafîle yer işgal eden ölü bir kütle olarak kalmalarına razı olmadım içim, eğreti de olsa işlevini aşan bir eşya, içine yaşam üflenmiş bir nesne gibi düşledim onları.”

Susuyoruz, susunca duyulmaya başlıyor, olduğu yerde sıçrayan, hiç durmadan yer değiştiren bir kitaptan diğerine atlayan sözcüklerin hişirtisi.

Özel araştırma yapmadım, isteyen yapabilir, bugün öyle jüri üyeleri var ya da geçmişte öyle jüri üyeleri oldu ki, bu değerli şahsiyetler başka hiçbir şey yapmasa sırf görevli olduğu jüriiliklerde karşılına çıkan eserleri ve eser adaylarını okumaya kalkışsalar, zamanları yetmeyebilir; yetse bile ne özgür okumaya, ne de kendi eser ya da eser adaylarını yazmaya zamanları kalırdı.

Arkadaşlar, günümüz şiiirinin tektipleşmesine, yer yer anonimleşmesine yol açan ana etmenlerden biri de genelde bu şekilde çalışan ödül mekanizmasıdır. Şiiir ve edebiyat
(Devamı 22. sayfada)

Hüseyin Alemdar, Yusuf Alper, Nilüfer Altunkaya, Serap Aslı Araklı, Gökhan Arslan, İsmail Aslan, Melek Avcı, Kadir Aydemir, Arda Cevahir, Gökçenur Ç., Ahmet Çakmak, Ramis Dara, Necati Eker, Gültekin Emre, Mehmet Erikli, Osman Serhat Erkekli, Hayriye Ersöz, Halil Göktaş, Bülent Güldal, Tarık Günersel, Yaşar Güneş, Volkan Hacıoğlu, Alper T. İnce, Arife Kalender, Bülent Karşoğlu, Serdar Keskin, Nesrin Kültür Kiraz, Hüseyin Köse, Mustafa Muharrem, Cihan Oğuz, Mustafa Oğuz, İbrahim Oluklu, Mine Ömer, Musa Öz, Yaprak Öz, Zafer Özgekağan, Acem Özler, Mehmet Rayman, Jenan Selçuk, Şükrü Sever, Muharrem Sönmez, Barış Temizkan, Mehmet Mümtaz Tuzcu, Can H. Türker, Aliye Ummanel, Serdar Ünver, Halim Yazıcı, Ali Galip Yener, Ahmet Yılmaz, Muhammed Mücahit Yılmaz.

AKATALPA 'NIN ŞÜKRAN SÖYLEŞİLERİ

Halil GÖKTAŞ

Toplumlar ölülerini niye anarlar? Kestirmeden söylendikte, herhalde kendi sağlıklarını korumak için. Bireyler de öyle herhalde. Topluma mal olmuş insanları toplumlar; mal olmamışları aileleriyle diğer yakınları anar.

Bundan daha önemlisi de insanların yaşarken değerlerinin bilinmesidir. 2000 yılının Ocak ayından bu yana aylık olarak yayımlanan *Akatalpa* dergisi de, hem aile bireyi saydığı ve camiaya mal olmuş ölen yakınlarını, kurucu üyelerini anıyor, hem de yaşayanların değerini göstermeye çalışıyor.

Bu cümleden olarak 2010 yılında 8. Bursa Kitap Fuarında iki panel düzenledi, *Akatalpa* dergisi.

Yazımın buraya kadar olan kısmını eksik bulan dergi çevresi, değerlendirme ve anma düşüncesinin temelinde asıl, topluma, gelecek kuşaklara rol model önerme düşüncesinin yattığını söylediler ki bana, ben de onlara yerden göğe kadar hak verdim. Evet aslolan bu tabii:

Bursa, Türkiye, insanlık, yeni Melih Elal, Ali Özçelebi, Ali Aksoy, Bahri Çokkardeş çıkarabilecek mi? İşte mesele bu ve bu değerli insanlar gerçekten unutulmamalı, unutturulmamalı.

Yine bunun için İhsan Üren yaşarken değeri bilinmeli; yapılabilecek neler varsa onun için yapılmalı, nasıl o yaşarken çevresi için elinden gelen her şeyi yapmaya devam ediyorsa.

2 Mart 2010 tarihinde 14.30-15.45 saatlerinde fuar alanındaki Çekirge salonunda “Ölür İse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil” söyleşisi özel ve duygusal bir atmosferde yapıldı. Hatıraları yaşatılacak, haklarında konuşulacak Melih Elal, Ali Özçelebi, Ali Aksoy, Bahri Çokkardeş’in adları konuşmacı olarak yazılıp kürsüye konmuştu; konuşmacılar salonda oturdukları yerden konuşarak arkadaşlarının aralarından ayrılmadığı duygusunu yaşattılar.

Akatalpa dergisi Özçelebi hocanın hamiliğinde 2000 yılının Ocak ayında UÜ Eğitim Fakültesinin 324 numaralı odasında Ramis Dara, Melih Elal ve Serdar Ünver tarafından kurulmuştu.

1 Mayıs 1950’de Bursa’da doğup 12 Mart 2008’de Bursa’da ölen Melih Elal derginin ilk 99 sayısının bütün teknik ve fiili işlerini yürütmüş, Özçelebi hoca emekli olup Bursa’dan ayrılınca derginin sahiplik ve yazı işleri müdürlüğünü üstlenmişti. Bu görevi, onun zamansız ayrılışından sonra iki kızından biri olan Tülay Elal Muş sürdürüyor günümüzde de.

“Çeviri mi, Uyarlama mı?” başlıklı ilk yazısı *Akatalpa*’nın önceli *Yeni Biçem*’in Aralık 1995 tarihli 32. sayısında yayımlanan Melih Elal’ın yayımlanmış iki kitabı var: *Dede Korkut: İlköğretim Okulları İçin* ve *Mekânın Bursa Olsun*.

Bosna’da 1954’te doğup 28 Eylül 2009’da Bursa’da ölen Bahri Çokkardeş’in *Gecenin Kalbinde Unutulmuş Şiirler* adlı şiir kitabı 1998; *Sessizlik İzleri* de 2006’da yayımlanmıştı. Çokkardeş *Akatalpa*’nın yayımına sonradan katılan ve yoğun katkılarda bulunan şairlerden biriydi. *Akatalpa*’nın 14 sayısında şiiri yayımlanmıştı.

1948’de Orhangazi-Yeniköy’de doğup burada 17 Ekim 2009’da ölen Ali Aksoy’un kent kültürü yazılarından oluşan *Bursa Yazıları* (2004) adlı bir kitabı bulunuyordu.

Bu değerli dost ve yakınlarını Ramis Dara, Serdar Ünver, Nahit Kayabaşı, Ceyhan Erim, Yunus Temiz, Kadri Güler, Erhan İzgi, Doğan Aklaya, İnan Tamer, Özgür Aksoy; çeşitli yönleriyle anlattılar.

Toplantıda öykücü Yücel Balku (İğdır, 1969 – Bursa, 15 Aralık 2003) ve nitelikli edebiyat okuru Harun Cici’nin (1948-27.09.2009) adları da anıldı.

Yunus Emre’nin yüzyıllar öncesinden gelen “*Ten fanidir can ölmez gidenler gine gelmez / Ölür ise ten ölür canlar ölesi değil*” dizeleri, bir kez daha hak ettiği yeri bulmuş oldu.

İkinci söyleşi yaşayan bir edebiyatçılarıyla ilgiliydi: “İhsan Üren’e Saygı” etkinliği 5 Mart 2010 tarihinde 17.15 – 18.15 saatlerinde fuar alanındaki yine Çekirge salonunda gerçekleştirildi.

“Ölür İse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil” anma etkinliği sonunda:
8. TÜYAP Bursa Kitap Fuarı Çekirge Salonu, 2 Mart 2010.

1942 yılında Kilis’te doğup 3 Kasım 2006 günü Toulouse’da ölen Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi eski dekanı Prof. Dr. Ali Özçelebi, *Akatalpa*’nın ilk 24 sayısının sahip ve yazı işleri müdürlüğünü yapmış; Fransızca ve İspanyolca’dan yaptığı çeşitli çevirileri yayımlanmıştı: Michel Butor’dan *Dereceler*, Louis Gaulis’ten *Zikzak Sokak*, Rosa Montero’dan *Sana Kralıçeymişsin Gibi Davranacağım*, Felicien Marceau’dan *Lucrezia’nın Bahçesi*, Juan Jose Millas’dan *Yalnızlık Buydu* ve *Teresa İle Laura*...

“İhsan Üren’e Saygı” söyleşisi öncesinde:
8. TÜYAP Bursa Kitap Fuarı Çekirge Salonu, 5 Mart 2010.

İhsan Üren *Akatalpa*’ya ilk sayılardan başlayarak maddi ve manevi katkılarda bulunan ve bulunmaya devam etmesiyle istisnai bir edebiyat ve kültür insanı. Ramis Dara bu konuya dikkat çekip şairin yaşam öyküsünden kesitler sunarken; Serdar Ünver, Nahit Kayabaşı, Ceyhan Erim ‘İhsan Hoca’nın şairliğini masaya getirip, onun şiirini farklı yönleriyle inceleyen konuşmalar yaptılar. Bu metinlerin yayımlanmasının önemli olduğu kanısındayım.

“Anma”ların az, “saygı”ların çok olmasını dileyerek.

SUÇLU FIRTINALAR

Zaman

hızla geçti yanımdan
yemeğin neden pişmediğini düşünürken
usulca çekildi pencereden

çiçeğe dokundu mevsim
düştü yere
fırtınayı suçladım

Ömür

yorulur sonunda
köze saklanır
rüzgârla boğuşan alevler boşa

Yol

rehber buldum, pir'e vardım
elim tuttu mürşidim
suya vardım, aksim âsi yansıdı
var git dedim kendime
gönlümü azarladım

kibir ve kabir yakındır birbirine
miraç gecesiymiş sözcüklerin
birini çaldım katarından
özümü söze sakladım

bindim anlamın eyerine
uçuruma değmiş
kanadım

Masal

var mıydım?
Hiç...

SOLGUN TEBESSÜM

Sevgilim diyorum, suskun kuş
Solgun tebessüm

“Gülen ayva ağlayan nar”
Uzak ülkelere uzun yollara çıkmış

Nereye varacağı bilinmez
Ne yol bilir ne menzil

Suskun pınarların kör sularından
Kana kana içen kim

Seni hangi ırmağın kıyısında bıraktım
Hangi kuyuda buldum

İŞARETLER

GÖZ

Gözlerini kapatarak bakıyorsun
Bütün görebildiğin karanlık oluyor.

Kusursuz bir göl buldum
Gece
Dibinde yüzeceğim
Senin gözlerin orada
Açıklardan gelen
Bir delil
Zıpkın için.

Yukarı çekileceksin
Güneşin altına
Bana.

Bir oltanın ucunda
Gerçeği göreceksin.

Evet.

KAREKÖKÜ AŞK

*‘aşkın aşkla çarpımı
nedendir bilinmez
garip bir biçimde
hep sonsuzdur*

kare kökü de yoktur’

Turgut Uyar

Bölünmüyor suyun içindeki anlam
Ayrıştırıyorlar yalnızlığı benimle

Dünyada her nesnenin bir yeri var
Taşların, bulutların ve çiçeklerin
Yağmurun bile var gidecek bir evi
Benim yok

Kendimi terk ettim bir yaz günü törenle
Ağzımda haziran damgalı kartpostallar
Bir ağacın gölgesine yaslanmış zaman
Söküyor yaralarımı
Peşimde tutanaklarıyla temmuz
Hangi yangından sağ çıksam suç

Kalbin en gösterişli sayısı
Ömrümün üç virgül on dördü
Ellerin ellerime eşittir
Tenin tenime biçilmiş denklem
Her şeyin her şeyde başladığı umut
Hayatın kareköküdür aşk...

ŞİİR ELEŞTİRİSİNDE YÖNTEM SORUNU ÜZERİNE

Ali Galip YENER

Edebiyat eleştirisinin bir parçası olarak şiir eleştirisinin kimi güncel sorunları üzerine kısa notları içerecek olan bu denemede önce edebiyatın genel tüketim alanındaki yerine değinelim isterseniz.

Medyatik hazcılığın egemenliğinde, nitelikli ürünlerin popüler kültürel tüketim kalıplarına teslim olduğu bir ortamda şiir yapıtlarının da sonuçta bir meta biçiminde pazarlandığını söylemek mümkün. Bu durum, şiirin üretim, alımınma (tüketim ya da okurla buluşma) ve eleştirel çözümleme koşullarını doğrudan etkiler. Piyasanın etkisi konusunda Walter Benjamin'e kulak verelim: "Vaktiyle, basılmış kitapta sığınacak bir yer bulup orada otonom varlığını sürdüren yazı, reklamlar tarafından acımasızca çekilip sokağa çıkarılıyor ve ekonomik kaostan kaba heteronomilerinin emrine veriliyor." (W. Benjamin, *Tek Yön*, Çev. T. Turan, YKY, 1999, s. 31-32). Bu çerçevede modernist Türk şiiri eleştirisinde kullanılan yöntemlerin niteliği ve hangi yöntemlerin niye seçildiği konusu üzerinde durmak istiyorum.

Şiirsel dile ilişkin sağlam bir tanımdan yola çıkalım: "Bilinen anlamlandırma tarzlarının özel bir 'altüst edilişi' yoluyla anlam kurmanın belirli tarzlarını, bunların içinde buldukları ideolojiyi algılamamızı mümkün kılacak biçimde ön plana çıkaran olağandışı bir dilsel örgütlemeye tarzıdır." (Terry Eagleton, *Eleştiri ve İdeoloji*, Çev. E. Tarım - S. Öztopbaş, İletişim, 1985, s. 241). Modernist Türk şiiri eleştirisine bu çerçevede yaklaşırken akla bazı sorular geliyor: Olağandışı bir dilsel yapı olan şiirsel süreçteki bilgiyi öteki bilgi türlerinden ayırt etmenin ölçütleri nelerdir? Şiirsel olan politik olanla nasıl bir ilişki kurar? Bu ilişkinin şiir eleştirisine yansımaları nasıl olur? Edebiyat bilimci Julia Kristeva edebiyatı "toplumsal kodun parçalanıp yenilediği yer" olarak gösterir ve şiirsel dilin işlevini saptarken A. Artaud'nun tanımından yararlanır: "(Şiir) çağı psikolojik hastalıktan kurtarmak için dönemin gezgin öfkelerini mknatus gibi kendine çekerek, kendi omuzlarına yüklenerek, dönemin endişelerini açığa çıkarır." (R. Coward & J. Ellis, *Dil ve Maddecilik*, Çev. E. Tarım, İletişim, 1985, s. 253).

Tanımların önümüze çıkardığı soruların yanıtlarını başka yazılara bırakarak şimdi modernist Türk şiiri bağlamında, Cumhuriyet dönemindeki eleştirel verimin sınırlarını belirlemeye çalışan bazı gözlemlerden yola çıkalım ve şiir eleştirisinde yöntem sorununun pratikte nasıl ele alındığına bakalım.

Şiir eleştirisinde, edebiyat yapıtına yaklaşımda estetik özerklikten yana bir tutumun nasıl etkileyici olduğuna ilişkin önemli saptamalara yer veren bir söyleşi-denemede Orhan Koçak, kültürün Cumhuriyet döneminde birbirinden bağımsız sayılabilecek iki kampa bölündüğünü; bir yanda resmî kültürün ve okullardaki eğitimin fukaralığının, diğer yanda okul dışı kültürün görece canlılığının bulunduğunu; ancak eleştirinin her iki yanda da çoğunlukla yetersiz kaldığını öne sürer. Eleştiri bu bağlamda gücünü, kavramsal bir birikime yaslanmadan yeni yapıtlara korkusuz ve açık bir tutumla yaklaşmaktan alır. Zaten böyle bir yaklaşım Cumhuriyet dönemi şiir eleştirisindeki temel uğraktır. Bu temel tutumun, izlenimci (öznel tavırlı) eleştirinin en güçlü adı Nurullah Ataç'tır. Koçak, Ataç'ın yapıta, her türlü yöntembilimsel bakışın dışında yalnızca kendi zevk alma yeteneğiyle yaklaştığını düşünmesinin yeterli ve hatta geçerli olmadığını yazar. Öyle ki, Ataç'ın bağımsız görünen hazcı yaklaşımı da elbette ideolojik bir anlamla yüklüdür. (O. Koçak

& S. Sökmen, *Türkçede Eleştiri - Bir Tarihselleştirme Denemesi*, *Defter*, 31, 1997, s. 91).

Ataç'ta en önemli temsilcisini bulan öznelci yaklaşımın sorunlu yanlarından biri, eleştirel çözümlemenin salt eleştirmenin kişisel yargısından oluşmuş bir içeriğe indirgenmesi ve eleştiri yapıtının bilgi yükünün hafiflemesi konusudur. Oysa eleştiri(nin) "...en önemli işi bilgiye -özellikle yeni bilgilere- ulaşmak olmalıdır. Eleştirmen okurlarına en büyük hizmetini sahip olduğu yeni bilgileri onlarla paylaşarak ve bunlarla birlikte kendi vardığı yargıyı aktararak yapacaktır. Ancak kendi vardığı yargıyı aktarmak eleştirmenin ilk amacı olmamalı, bunu soyut bir kanun yapıcı gibi değil, daha çok bir kılavuz ve ipucu olarak sunmalıdır." (Matthew Arnold, *Günümüzde Eleştirinin İşlevi*, Çev. A. Aydoğan - B. Özsoy, *Eleştiri*, Yay. Haz: A. Aydoğan içinde, İz Yay., 2002, s. 71).

Ataç'ın dışındaki tavrısa temelde şiiri teknik bir çözümlemeye uğratan, yöntembilimsel bir yaklaşımı içeren ve akademik destekli bir tavrıdır. Bunun şiir çözümlemesinde daha çok son yirmi yılın bir ürünü olduğunu söylemek mümkün. Gecikmenin arka planında toplumsal dinamikler ve siyasal koşullar da rol oynamıştır. Unutmayalım: 1960'lara kadar süren yoğun siyasal baskılar ve toplumcu düşüncenin siyasallaşmasının önündeki temelli engellemeler, temel teorik metinlere ulaşamaması, genel anlamda felsefi-düşünsel esaslı, akademik zemini olan eleştirel çözümlemenin tümden yokluğu öznelci eleştirinin işini kolaylaştırmıştır. Muzaffer İlhan Erdost, yapıtlardaki sığığa şöyle yaklaşır: "Ürünlerimiz neydi ki, eleştirmenlerimiz ne olsun. Sosyalizm bilimsel olarak okunamıyor, Paris tozu yutmuş enteller, Kapital'i olsun okumadan sosyalist gerçekçilik (efelik) edebiyatı yapıyor. Sosyalizme çok uzak kalmış Ataç, tanrıtanımağın açtığı kulvarda, aklını hırsına katarak, bize özgür olarak düşünebilmenin abecesini kazandırıyor. Ama bilmeyen ne kadar özgür olabilir ki!" (M. İ. Erdost, *Şiirin U Dönüşü*, Onur Yay., 2009, s. 26).

İzlenimci tavrıla yöntembilimsel kaygı arasında salınan çok önemli bir tutum (bir ara durum) daha var. Bunun başlıca temsilcisi Mehmet H. Doğan'dı. Doğan, yazılarını hep deneme-eleştiri sınırı arasında tutan bir eleştirmendi. Enis Batur'a göre Doğan denemeci ile eleştirmenin sınırında, bu iki türün arasında bir yeri benimsemiştir. Denemecinin öznelliğini uçlara taşıma ediminden kaçınan Doğan, aynı zamanda teorik birikimi yöntembilimsel kaygıyla özümseyen ve bu özü okumalarına uyarlayan bir eleştirmen tavrından bilerek kaçınmıştır. Batur, Doğan'ın yapıtlarına şöyle yaklaşır: "Eleştiri yakasında, Hegel'in ve Marxçı estetiğin çekirdeğinde yol aldığı göze çarptı. Bir yere kadar yol aldı ama: Perspektifinin, hence, onu Adorno ve Benjamin'e yaklaştırmadı, onlardaki derinlik sevdasına taşımaya uygun çözüm olacaktı, bir denemeçten sonra oysa durakladı." (Enis Batur, *Bir Süre Daha Şiirler mi Eleştirecek Bizi?*, *Sombahar*, 1993, Sayı: 15, s. 30).

Koçak ise, yukarıda sözü edilen söyleşide Doğan'ı, eleştiride 1960'lardan sonra oluşan hareketlenmede -Ahmet Oktay, Cemal Süreya ve Turgut Uyar ile birlikte- bir "denge arayıcısı" olarak yorumlar. Bu, "zevkle tahlil arasındaki, yapıtın ayrıntılarına dikkatle tarihsel bağlamı hesaba katma çabası arasındaki denge"dir. Gerçekten 1960'larda özellikle Cemal Süreya'nın yazılarında bu denge somut hale gelir. Yazara göre, bu dönemde tarihsel yöntem, Tanpınar'ın izlediği yönetime benzer bir şekilde görece özerkliği olan bir estetik haz deneyimine imkân tanırken, bu hazzı kavramsal olarak anlama çabasını da içerir. Doğan'ın şiir eleştirisi anlayışı genç eleştirmenlere ışık tutacak bir birikimi sergiler. "Eleştirmen: O Sefil Yaratık" adlı denemede eleştiriye hayatın kendisi kadar doğal bulan Doğan şöyle tanımlar işini: "Kısacası eleştiri ve eleştirmen, kendisinin düşman kardeşi sanatçıya -büyük harfle- ŞAİRE dönük çalışacaktır. Hem de Tomris Uyar gibi, 'Bazan

YAŞ DERECEŚİ

boynundan hizaya geçmiş yarayım
asılmış rüyalar sarkıtıyorum yerin ayıp yüzüne

ürkünç bir sabahım
atlıkarınca sarısı üzünlerle
piyanosu elinden alınmış
Çıplak çocukluğumu oynuyorum
avuçları giyinik derecesinde

yeni yetişmiş hayalim
boyuna tütün batırıyorum hücrelerime
aydınlıklarına kaçmamış dükkânlar
kara boylu kitaplarıyla dikleniyor zihnime

eskimiş bir evin kirli kızayım
yeni sokaklar kazandırıyorum kendime

5

dürüst bir eleştiri, bir sıradan övgüden çok daha önemli bir kendini-gözden-geçirme yolu açabilir yazara’ diyecek sanatçıların sayısının bir gün artacağını varsaymadan; sanatçılar gibi kendisinin de bir gün heykelinin dikileceğı umudunu beslemeden bu ikinci dereceden, bu sefil işini yürütecektir.”(M. H. Doğan, *Şiir ve Eleştiri*, YKY, 1998, s. 33).

Doğan’ın, arada diye nitelediğim, eleştiriyi, teorik temel ile izlenimci bakış arasındaki dengede tutma çabasını politikayla ilişkilendirme sorununa getirdiğı çözüm ise şöyledir: “Temelde hep sosyalist düşünceden yana kaldığım halde, otuz yıla yaklaşan eleştirmenlik serüvenim içinde, başlangıçtaki çok kısa bir süre dışında, sanat yapıtına dışardan dayanak arayanlarla, sanatı bir kışkırtma aracı olarak, hatta yalnızca bir araç olarak görenlerle hiçbir zaman yıldızım barışmadı; en hafifinden ‘liberal’, ‘reformist’, ‘burjuva’ suçlamalarına karşın ister eleştirmen, ister şair olsun hep çatıştım böyleleriyle. Aynı politik görüşte olduğum kötü şairi, sanatçıyı da, ayrı politik görüşte olduğum iyi şairi, sanatçıyı da aynı ölçütlerle: yapıtlarının sanat düzeyiyle değerlendirmeye çalıştım.” (M. H. Doğan, *Sombahar* Dergisinin Sorularına Yanıtlar, *Sombahar*, 1993, Sayı: 15, s. 32).

Şiir eleştirisinde pratikten, şairliğinden de güç alan önemli bir diğerk Ahmet Oktay’dır. Oktay, “Attilâ İlhan’ın Şiirinde Bazı Motifler” adlı denemede şiir eleştirisine değinir. Yazının sonunda şiirin eleştiriden her zaman daha çok olduğunu öne sürer. Bir şair-eleştirmen olarak son çözümlemede şiiri baskın görür. Dipnotta ise bu durumu şöyle açıklar: “Şiirin eleştirisi olduğunu söylemiyorum.(...) Vurgulamak istediğim, eleştirinin her zaman yanılısamalı olabileceğini düşündüğüm yanıdır. Eleştirinin belirgin özelliğı, bütün bilimsel olma çabasına rağmen, olasılık ve yanılabilirlik’tir.” (A. Oktay, *Şairin Kamı*, YKY, 2001, s. 154). Oktay şiir eleştirisinde zaman zaman ayrıntılı teknik çözümlemelere başvururken kılavuzu Aragon’un şu önemli sözüdür: “Bir şiirin hikâyesi, tekniğinin hikâyesidir.”

Oktay’ın biçemi, en parlak örneklerinde teknik çözümleme

ARŞAFTAKİ SİYAH LEKENİN TEDBİRİDİR

tarlanın ussuz aynası gelincik
alırlar arasına geliyor çarşafını

yeni birleşmiş dudaklar boyunca
yazdan kalma gece serinliğı

tekrarlıyor dönülen ölüm kavisiyle
olma gerçeğini kanıtlayan ısı

sessiz yasın dinlenen şiddeti
ekilerek evine kapanan vücutla

karla dolan şişeye müsavi
‘boş’ veriyor tendeki yosun

bir ilkçağ insanı gibi seviyorum seni

ile şiirden haz alma arasında salınırken, aynı zamanda şiiri hep yeniden okumaya bir çağrıdır. O, bir şair-eleştirmen olarak bütün okumalarında dolaşıma giren şiirin arka fonunu, yazıldığı günün toplumsal manzarasını ele almayı yeğler. Kavramsal olanı şiir çözümlemesinde somutlayan, yeterli bir teorik donanımı yedeğine alan, ancak şiirin teknik yönünü ihmal etmeyen Oktay’ın kitapları, Ataç’tan günümüze gelindiğinde şiir eleştirisinde önemli bir mesafenin kat edildiğini kanıtlar. Oktay’ın bütün eseri, bir anlamda Edward Said’in eleştirmenmetin ilişkisinde kurduğu şu bağlantıyı düşündürür: “Eleştirmen bir ölçüde, metinlerin metinselliğı tarafından tahakküm altına alınan, yerinden edilen ya da susturulan sesleri dile getirmekten sorumludur. Metinler, egemen kültür tarafından çeşitli bileşenlerine belli insani bedeller ödenerek kurumlaştırılmış bir güçler sistemidir.” (E. Said, *Kış Ruhu*, Çev. T. Birkan, Metis Yay., 2000, s. 145).

Denemenin sonunda modernist Türk şiirinde eleştirel çözümlemenin güncel politik ve medyatik ortamdaki soyutlanamayacağını vurgulamakla yetineyim. Bu çerçevede şiir-eleştiri ilişkisinin çözümlemesinde etik ve estetik ölçütlere ihtiyaç duyulması söz konusudur. Estetik etkinliğın (özelde şiirin) sadece teknik, malzemeye dayalı bir biçim olarak tanımlanamayacağını vurgulayan Mikhail Bachtin, biçimin sadece hazza dayanan anlayıştan daha kapsamlı bir tarzda ortaya konmasını mümkün kılan bir içeriğın var olduğunu ileri sürer. Bachtin, estetik etkinliğın (özelde şiirin) kendine özgü gerçekliğı meydana getirme sürecinde bilgi ile eylemin olumlu yönde dönüşüme uğratıldığını ve şiirsel olan’ın özgürlüğünün buradan kaynaklandığını belirtir. Kısacası bir şiirde ayrırcı nitelik, tanımladığı nesnesinin içinde mevcut etik ve bilgisel olan’ı aynı anda ele almaktır. Öyle ki, bir şiirin biçimi bilgi ve etik etkenlerin bireşimine bağımlıdır. (M. Bachtin, *Söz Estetiğı Üzerine – Estetik Yazıları* içinde, Çev. A. Çalışlar, Varlık Yay., 1984, s. 63). Sonuç olarak, modernist Türk şiiri eleştirisinde Bachtin’in koyduğu ölçütlerle yol almanın uygun olacağını düşünüyorum.

aligalipyener@gmail.com

ŞİİR VE İMGELEM

Garip Ekseninde Şiirin Varoluş Betimi

Arda CEVAHİR

Bekleyen

*Pencereden bakıyor kadın
evine dönüyor adam
sokakta oynuyor çocuk
duvarda işliyor saat
kapıda bekliyor akşam
sarı akşam güzel akşam.*

Garip şiirinin varlık tarzını kendinde en iyi gösteren, Oktay Rifat'ın "Bekleyen" şiiridir. Biz, Garip'i, ona bu konumsal yapıyı kazandıran bilinç düzlemiyle değerlendirdiğimizden, diğer şiirleri örneklemek de, Orhan Veli'ce söylersek, suda yüzen karpuz kabuğunun birinden diğerine geçmek olacağından, her birinin de eşdeğerlikle bağlı olduğu denizi bir tekinden gözetlemekle yetineceğiz. Ama şiir şair ilişkisi, karpuz kabuğunun denizle sürdürdüğü biçimde mi gerçekleşiyor? Buna hem evet hem hayır diyeceğiz; ilk yargımız şairlerin şiiri nasıl algıladığından, ikincisi de şiirin gerçekte ne olduğuna vereceğimiz fenomenolojik yanıtta kaynaklanıyor. Yazdıkları şiiri ve Garipçilerin yerleşikçiliğini anlamak için, bütünden beriye gelmek ve şu konumlanma dediğimizin gerçekte ne olduğunu sorgulamamız gerek.

Hemen, olgunun ne olduğunu araştırmak gerektiğinde, edimi kendi varoluşumuzla görmekten hoşlanan öznellikten sakınmak gerek. İşte, kendisine şiirin sorunları hakkında ne düşündüğü sorulan, şu entelektüel bilinç yoksulu, şiiri kendiyile aynı varoluş düzleminde bir öznelliğe indirgediğini bile görmeden, yenilgiyi ancak kendisinde tadacağımız savunma silahı, kararmış bahtlarımızın kurtarıcısı diye tanımlamakta, toplumsallığın üzerinde ve ona can veren bilgi düzeyine taşımaktadır. Şüphesiz, vahşi yerli de aynı cahillikle bir buğday ya da horoza tapınabilmektedir. Demek ki şiir de böylece, yani başımızdaki şair için, yalnızca üzerine fikir yürütmeyip, kendisiyle dışsal ilişkiler de sürdürbildiği varlık konumuna gelmekte; beri taraftan, farkına varılmaz gerçek, şair de kendisinde var olmayan bir şeyi algılamadan edilgenliğinde hiç olup yitmektedir. Yaşam karşısındaki tanrı gibi. Bu durumda, şiir ve şair, yaşama ölüm arasında görülecek türden bir karşıtlık içine girerler. Yaşam, insanın özgürlüğü karşılığında işlemekle cezalandırıldığı suç, kendi mülkünde kiracılığdır, ölümler insanı ayıran bir köprü gibi sonluğuna doğru varlığından kopmakta, özü tarafından emilmektedir. Şiir de, özündeki varlık nedeni olan yaratımsal bilgiyi kanıtlayan deney olup çıkmakta, kendisi olmadan yaşamın olanaksız olduğu tanrısal bilince, şaire bizi götürmektedir. Az önce onu özne bir varlık gibi bize sunan, şu edebi düşünce fakiri, şimdi onu nasıl yarattığını, yaratılması gerektiğini, hatta bu yaratım bilgisinden yoksun yazmakla şairlikten nasıl uzaklaştığını anlatmaktadır. Dolayısıyla, şiire ilişkin bilgi, öznelliğe geçişte tersinmeyle bilgi şiire dönmekte, bu alçı kalıbına uymayan her şiir yaşam olanağından yoksun kalmaktadır.

Ben, pekâlâ, oturduğum yerden, bu Schopenhauerici pesimizmin yaşamını ördüğü kötümserlik ağını görebilirim. İşte, yeni tanıştığı sevgilisine, daha görür görmez ayaklarının ne kadar büyük olduğunu söylemekte. Ruhuna kahramanca sızmak için yaşamının çıkış bulamadığı çemberini ona sunmakta, arabasını park edemeyeceğini söyleyen görevliye, tüketici duyarlığında koruduğu hukuk bilinciyle "hayır," demekte, eve

döndüğünde el çabukluğuyla kaleme sarılmaktadır: *Bir daha asla aralayamazsınız içinizde yıllanmış takvimi/ artık hiçbir odaya açılmayan bir kapı gibidir aşk.* Maskaralıkla insancillaştırılmış olsa da, vahşiliği benimseyemeyiz. Ama eğer şiir olacağına da, o zaman şairin de vahşi yanlarını insancillikle kılıfladığını kabullenmek gerekir. Şu dizinin ardındaki saklı düşünüyü hukuk düzleminde gösterecek olmam, onun şiir olduğunu ispatlamaz, tersine mahkûmluğumun delilidir: Düzyazı yazmaktayım. Üstelik içerilmiş gerçek gelecek konumundaki okurun belirlemesine görünür olmadıkça sanatı dışalamaktayım.

Şiire ilişkin bilgimle, kuşkusuz, uzunlu kısıtlı, metal ya da ahşap, birbirinden güzel sandalyeler yapabilir, el gün beğensin diye kapıya atıp zanaatımı sergileyebilirim. Hatta ürünlerimi kataloglayabilir, ardıma aldığım çıraklarda velinimetimi gözlemleyebilir, namuslu bir zanaatkâr olarak geçinip gidebilirim. Ama sanatçı olduğumu düşünebilir miyim?

Ustamdan edindiğim yöntemi geliştirip değiştirdiğim, çıraklarım da aynı toprakta değişik usullerle, farklı mahsuller ekip biçtiği, hatta toprağın içyapısında başkalağa yol açtıklarında bile, bir sanatsal devimden söz etmemiz olanaksızdır. Edimime ilişkin bilgim, onu bir sandalye gibi üretmemi sağlamakta; ama sanat olma özelliği kazandıran varoluşu vermemektedir. Tanrı neden tanrı olduğunu bilmemektedir. Şairin şiire ilişkin üretim bilgisi de, ona birbirinden güzel şiir yazdırmakta; ama şiirin üretim yollarına ilişkin asalaksız bilgiyi, şiirin kendinde ne olduğu bilgisiyle karıştıran özne yanılığın kurtaramamaktadır. Böyle bir bilginin her zaman nasıl olası olduğunu söylemek mümkün. Ancak işin başında düşünülen şu yanılığı, şiirin ardında bir şair doğasının var olup olmadığını gözden geçirmek gerek. Daha doğrusu, kendiliğindenliği içinde böyle bir doğa var mıdır?

Şiir yazmadan da şair olunabileceğini söyleyen Dağlarca'nın yorumu, şiir hakkındaki bilgisizliğin nitelikli bir kanıtıdır. Zaten bilgi olmamasıyla yorumdur. Bu, daha işin başından iş dışına düşmekten, eylemin berisine şairi, ötesine şiiri yerleştirerek onu Platoncu devimsizliğe indirgemekten başka bir işe yaramaz. Dağlarca, yüzücü olmak için denize girmek gerekmez, dememektedir. Tersine, uykudayken bile sudan çıkılmadığını bize öğütlemekte; ama suda olup biten her şeyi ardından yarı görebildiğimiz bir bilinci de, şiirle aramıza engel edip geçirmektedir. Böylelikle, şiir, kendisinden doğduğu ana rahmine bizi götürmenin aracısı olmakta, Dağlarca, sözünün ardındaki olumsuzlamayla olumlanmaktadır: Dağlarca da herkes gibi şairdir; ama hiçbir şair de Dağlarca değildir. Dağlarca, varlığının indirgenmez öznelliğine, şairce varoluşunun eriştiği kendi bilincin özgün sesine bizi çağırmaktadır. Şiirini geliştirerek yaşamı algılayacağı ve algısı geliştikçe de yaşamı şiirleştireceği kendi sesine, yalnızca kendisini okurken duyacağımız damak tadına. Bunun, edebiyatçının girişimi için gerekli olduğu doğrudur; ne var ki edebiyatçı bu girişimin kendisidir de. İşin başında duran Dağlarca değil Fazıl Hüsni'dür; onu kendine yönelttiği bakışından ötürü yargılayamayışımızın nedeni de bu, içinde yer aldığı bütünlük yönünden yargılayışımızın da.

Fazıl Hüsni, ona şiirin kavramlarıyla kimlik edindirecek dil evrenine doğru varlık koşullarından sapmakta, Dağlarca'nın bakışından, kavramları kültür ögesi olmayan yaşamla bir değilleme savaşına girişmektedir. Şiirine edindiği ses imleci, dar gelen ayak kabı gibi yaşamına sığmamakta, aklının ait olduğu yerle bedeninin ait olduğu yer arasındaki gerilme, sessizliğinin olumlanması aracılığıyla bir ses arayışı sürdürmektedir. Dağlarca bize, seni sevmiyorum, diyerek sevdiğini bildirmekte, seven Dağlarca'ya geriye dönüşümüz için Fazıl Hüsni sevgisizliğiyle ileriye gidişe itelemektedir. İletimsizlik aracılığıyla iletişim kurmakta, B'den A'ya doğru varlığından koparmakla kendine bağlayan bir geriye dönüşlülük

UZAK UZAKTA

Ağlasın mı gülsün mü bilmeyen bir çocuğun
Şaşkınlığıyla irkildin

İçindeki pencereler yağmur istiyor rüzgâr yerine
Şefkatli bir mendil kadar temizdi gökyüzün

Dile düğümlenmiş sözcüklerle kahırlandın

Şark tenlerinde unutulmuş bir nefestin
Uykusu kaçmış adamların son sigarasında

Uzağın uzakta kalmasını isteyerek harelendin
Uzağın uzakta kalmasını bilerek
Dile düğümlenmiş..

Ey sakilerin insafına terkedilmiş enine vakitler
Hüzünle müjdelendin

25 Ocak 2010

yaratmaktadır: “Bağ-ı dehrin hem hazanın hem baharın
görmüşüz / Biz neşatin da gamın da rüzgârını görmüşüz (Bâki)
Ya da Turgut Uyar’da:

“ ... İşte ben hep böyle garip mahzun
Bir şey beklermişçesine yaşıyorum.
Bazan öyle günlerim oluyor ki, Elâgözlüm,
Ne oldu, nasıl bitti yaşıyorum...
Bazı bilmem, gün nasıl başladığında,
Kayıp kayıp gidiyor dünya bıkın bakışlarımdan.
Yaşıyorum, yaşıyorum da bitmiyor,
Bir tutam sakız oluyor ağızımda zaman...”

Şiir, her tek dizede *elveda yaşam*, çiftte *merhaba Tanrı* demekte, ilk dörtlülükle ileriye gidişle imlenen yaşam olumsuzlanırken, ikinciyle, olumlama üzere imleyen şaire geri dönmektedir. Az önce yukarıda değindiğimiz, yaşamın ölüm karşısındaki anlamsızlığıyla bizi tersinleyen Schopenhauerci kötümserliğe de burada dönmek gerekir: *Bir daha asla aralayamazsınız içinizde yillanmış takvimi / artık hiçbir odaya açılmayan bir kapı gibidir aşk*. Ya da bugünde gözlemlemek için, herhangi bir edebiyat dergisini şöyle rasgele aralamak yeter: *Çizilmemiş haritaydı deli ırmakların peşinde aktığı sevgi / kendime dönüşte yol yorgunluğu bildiğim*. Keza şair düzyazı biçiminde bir metinle karşımıza çıktığında, aynı kötümserlikle Bâki’yi yineleyerek şiir yazdığını görmemektedir. Örneğin: *Yaşadığımız çağ insana ve iyiye ilişkin umudumuzu yeşertmese de / buna ilişkin umudumuzu kaybetmemek gerektiğini düşünüyorum. / Gündelik yaşam, özellikle 12 Eylül sonrasından beridir, pek çok nedenle bireye olumsuz etki göstermekte. / Ne var ki insan üstlendiği sorumlulukla bu çelişkileri dönüştürebilme gücüne sahiptir. / Bunda elbette toplumun da payı olacaktır / ama / bireyin takındığı ruhsal tutum asıl belirleyici olandır. / Kısacası, yaşamımızı saran sorunların şiire ve şaire olan yansımaları da tartışılmayı beklemektedir. / Bu bağlamda, şiirin düzenleyici bir bakış edinmesi ve şairlerin bu tartışmaya katkısı beklenmelidir. / Ne yazık ki tarafgirleri olarak böyle bir çabaya uzak olduğumuzu belirtmek zorundayım...”*

İşte bu yüzden, Garip şiirindeki konulanmacı yapıyı daha

ELMA

bıçak elinde süs mü
elmayı çekirdekten ayır
yeşili kırmızıdan

gövdede kalan ile
ayrılan ne kabuktan
ne seni doyuracak

bıçağa bulaşan ne
bıçaktan uzaklaşan
bak ekşi mi tatlı mı

ısırdım büyük lokma
gün gün kopan içimden
belki uykum açılır

ben ne ben
ve sen ne
çıplak
diri
ve hazır

iyi anlayabiliyoruz:

“İşim gücüm budur benim.
Gökyüzünü boyarım, her sabah,
Hepiniz uykudayken.
Uyanır bakarsınız ki mavi.” (O. Veli)

Yaşam çevresel bir fon olarak imlenen, şair, özel olumlanmayla gerideki imleyendir.

“İlyaz geldi de geçiyor
Kitaplarım darmadağın.” (M. C. Anday)

Şiirin, kişinin kendi varlık koşullarından üreyerek onu şairleştireceği nesnellik karşısında, yazmaksızın var olan şair doğasını yaşama öncelemedeki özel kaymaya ileride değineceğiz. Çünkü eğer başka koşullar altında, diyelim nesnel kadın olduğunda, eşcinselleşme kaçınılmazdır; nesnellik, öznelliğe doğru onunla birlik oluşa ereklendirilmektedir. Dağlarca şiir olmayı istemektedir. Ama bu oluş, kendi diliyle betimleyebilmek ve yalnızca betimleyen dil olarak olumlanmak için, tanrı karşısında kendi varlığıyla lekelenmiş yaşamla girilen yadsıma mücadelesidir de. Başkasıyla kurulabilecek tek ilişki, reddeden ve köleleşen, yargıç ve sanık, efendi uşak ilişkisidir artık Dağlarca’nın gözünde.

Şiirin ardında Dağlarca bildiğimiz bir doğa yerine Fazıl Hüsni adında insan var ise, şiirde de, biçimlerle birlikte özün de kavranışında meydana gelecek bir değişiklik tarihten beri gerçekleşmemişse, o halde sorunumuz, zihnimizin değişmeyen imlemleri etrafında gelişen eylemler çokluğunun betimlenmesine dayalı fenomenolojik bir insan sorunu demektir. Yaşamımız, taşın düştüğü gölün dağılan halkalılığı mıdır? Ölçeği genişleyen; ama içeriğindeki özgörüden ötürü yalnızca zaman- mekânsal biçimlerin değiştiği eylemlerimizin tözel metafiziğiyle edebiyatı ilişkilendirebilir, insanın insanca kavranmasına ilişkin felsefi bir bütünleşme eklemleyebilir miyiz acaba? Şairin, söz konusu sorunun odağında çocukluk çağındaki insanla, insanın da edebiyatla ilişkisini varlıkbilimin gölgesinde araştırabilecek miyiz? Daha doğrusu, edebiyatçı kimdir?

Yaprak ÖZ

ŞAKAYIKLAR VE DENİZKABUKLARI

Avuçlarımın içinde tuttuğum şey
senin yalnızlığını.
Avuçlarımın içinde tuttuğum,
sevmiş olduğun kadınların
taçyaprakları.

Etek yapacağım o yapraklardan kendime
dönüp duracağım dönüp duracağım.
Şakayıklar ve denizkabukları olacak
göğüslerimin üzerinde.
Sen yeni bir yaşama başlayacaksın.

Kulağıma rüzgâr fısıldayacak:
“Yaban yoncası, yaban yoncası,
eteğini topla, fırtınada uçuşmasın.”

Rüzgârın kulağına fısıldayacak dudaklarım:
“Çayırüzeli, çayırüzeli,
eteğimi tut, düşkürlüğüyle kırışmasın.”

O yapraklardan etek yapacağım kendime
dönüp duracağım dönüp duracağım.
Şakayıklar ve denizkabukları olacak
göğüslerimin üzerinde.
Sen yeni bir yaşama başlayacaksın.

Yeni bir yaşama başlayacaksın
benimle kalbimle çiçeklerim ve denizimle
kalbimle benimle denizim ve çiçeklerimle.

Bülent KARSLIOĞLU

SOYLU KUZGUN

yolun nedir diye soruyorlar
yeni gelene bir yer açmak için
kaldırınca toprağı.

titrek bir el yeniden süpürüyor ovayı,
sarı bir gülümseme gibi.

saçlarını usulca salıyor yeşil kıpırtı.
ağaçların bacasından
sürtünerek geçiyor ışık
şubat güneşi biçimsiz bir kaya
sabahın balkonuna dönüyor.

yolun nedir diye soruyorlar
bilmeden yolun ne demek olduğunu.
tek bir yıldız çıkınca, konuştuğunu duyuyorsun şeylerin
kayıp defneyaprakları, çınlayan eller
evin duruşunu alıyor boşalmış gök
yolum budur diyorum
denizin bahçesini eşeliyor yağmur.

Kadir AYDEMİR

ÇAĞRI

Gece oldu,
Ağaçlar uzuyor o derin sancıyla

Mutsuzum, kırılğan toprak kadar

İşte, sonsuz sarkıtı ayrılığın,
Etime batan ve çıkmayan diken

Yalnız senin elin
Dikebilir bu yarayı.

Şükrü SEVER

SEVGİLİ

yolcu musun, yolda mısın? nereden geldin a gezgin?
yorgun musun değil misin bilmem -deli mi değil mi
bilmem- ama duruyorsun işte ıssız sofamda, orada
bir yurt açıyorsun kendine: bir ülke esenlikler içinde
yaşayacağın, süresiz konukluğun için uzak-yakın bir ev.

neleri bulacaksın kapıları ardına kadar açık odalarda?
hangi kokular götürecektir seni pencerelerin
pervazların ayasından? bahçelere mi çıkacaksın
denize mi avlulardan? dağ yollarına
orman içlerinde kaybolan patikalara? bilsem!
deniz duyar, duymaz; orman anlar, anlamaz
dağlar bakar, görmez ‘ben’ imle sen!
sen şimdi ne yapacaksın? düşleri olur, olmaz ülke
bakması olur, öpüp okşaması olur sevmesi, tutkusu
olmaz iflah ol bendehanede; acısı olur, taşıyamaz kendini
hem hançer olur hem bilek: olmaz merhemî derdî reva
söyleyemez, naçar olur bilmez kimesneler.

kimi kendimden bile sakınırken seni
deli yanımda ne yapacaksın sen şimdi?

Barış TEMİZKAN

İLLET AĞACI

eteklerini kaldırarak geçiyorken üstümüzden çağ
yok bir zamandır artık o ünlemler, anla!
git, kendi boşluğunda gez!
kendi köşende dinlen
kör bir bakış fırlatırken karanlığa
yalpalama
düşeceksin
daha dün giyindim seni cambaz!
ne çabuk kirlendin

çekinme yol aklımızın bahçesini ne varsa
öfkenin kusur dolu perdesidir aralanan
ilenç merasimidir bu
gölgenin hikmetine eğil
zararı yok sureti bir nasılsa hepsinin
askıntı bir merdiven var başımda
zararı yok tirabzamı bir nasılsa

ALTAY ÖKTEM’İN ŞİİRLERİNDE BEDEN VE DUYGULANIM

Yaşar GÜNEŞ

Altay Öktem’in şiirlerinde başlangıçtan beri bulunan, gittikçe de belirginleşen, şiirin poetik işleyişini kuran bir özellik var: Şiirde duygulanımların ifade edilme biçimi beden ve bedensel işlevler ile ilgili sözcükler ve sözcüklerin oluşturduğu bir simgesel ağ üzerinden gerçekleşir. Bu yazıda şairin 2009 Kasım’ında Yasak Meyve yayınlarıca yayımlanan *Dört Kırtık Opera* kitabında yer alan şiirleri temel alıp, bu özelliğin şiirin poetik işleyişinde nasıl etkili olduğunu örneklemek istiyorum. Örneğin, ‘Bardak Kırma Meseli’ şiirinde: “annem yetmişinde artık / ağdaya ihtiyacı yok bacaklarının”, “az büstiyerli kadınları, takım elbiseli / adamları, raşitik çocukları / ve otistik bürokratları”, “hadi terk edelim bu kadim bedenleri / çünkü haydarpaşa numune hastanesinin / morgu gibi kokuyor bu coğrafya”, “kırbaçlanıyorum iran’da”, “tartaklanan bir halk”, “anal bir çağrışım yaratıyor bana condoleeza” gibi dizelerde beden, bedenlin görünüşü, bedenlin bir parçası ve bedene ilişkin işlevler, şiirin sözcüleme öznesinin duygulanımlarını yansıtan bir gönderge çerçevesi oluşturur. Burada temel konu ve edinilen sorun, bedenle ilgili sözcüklerin kullanımı değil, duygunun bedenlenmesi ve bedenlenmiş duygunun ifade edilme biçimidir. Duygunun bedenlenmesinin ve bedenlenmiş duygunun ifade edilme biçiminin, şiirin poetik işleyişindeki işlevidir.

Uygarlığın kurumları bedenlin, bedensel işlevlerin ve ona bağlı duyguların bastırılıp, bunların aklın denetimine alındığı bir bireyselliği ve toplumsallığı talep ede gelmiştir. Bedensel dürtü ve duygularını aklın denetimi altına almış bireyleri olumlamış; bunu başaramayanları ise ‘tekin olmayanlar’ sınıfına, insanımsı veya hayvansı kategorisine dahil varlıklar olarak kodlamıştır. Bu durumu ‘açık beden’ olgusundan ‘uygarlaşmış beden’ olgusuna geçiş olarak adlandıranlar da vardır. Uygarlığın kurumları karşısında kimi alternatif siyasal kuram ve mücadele arayışları, uygarlaşmış beden nosyonuna karşı çıkarak, açık beden düşüncesini savunmaktadırlar. Uygarlaşmış beden nosyonuna karşı açık beden nosyonunun dile getirilmesi açısından 90’lar şiirindeki kimi örnekler oldukça dikkat çekicidir. Daha önceki Türk şiir antolojisinde karşılaşmadığımız bir durum söz konusudur. Açık beden nosyonuna bağlı sözcüleme özneleri 90’lı yıllar şiirinde adeta bir patlama şeklinde ortaya çıkmıştır. İkinci Yeni şiirinin kimi örneklerinde böylesi bir sözcüleme öznesinin var olduğu söylenebilir. Bu nedenle de 90’lar şiirinde ortaya çıkan bu olgunun yeni bir durum olmadığı düşünülebilir. Ancak soruna biraz daha yakından bakıldığında İkinci Yeni şiirindeki örnekler, 90’lar şiirindeki sözcüleme öznelerine göre daha masumdur.

Açık beden düşüncesine bağlı sözcüleme öznelerinin 90’lı yıllar şiirinde cisimleşmesi açısından küçük İskender’in, Osman Olmuş’un, Cihan Oğuz’un, Altay Öktem’in şiirleri bu konuda akla ilk gelen örneklerdir. Aklın denetimine sokulamayan veya sokulamayan beden kaynaklı dürtü ve duyguların ifade edilme dozu bakımından Öktem’in şiirleri, diğer şairlere göre farklı bir yerdedir. Örneğin İskender’in şiirlerinde şairanelik, Olmuş’un şiirlerinde sözel imlem olanaklarının yoklanması, Cihan Oğuz’un şiirlerinde de mağduriyet duygusunun bu türden bedenleşmiş duygu sözcüklerinin dozunu Öktem’in şiirlerine göre biraz daha yumuşattığı görülmektedir.

Öktem’in şiirlerinin sözcüleme öznesi, bu bağlamda, uygarlığın kurumlarının ürettiği bedenlenme karşısında mesafeli olmanın da ötesinde, kendini anti-uygarlık konumuna yerleştirmektedir. Bu özne açısından mutlak uygarlığın ürettiği

bedenlenme ve duygunun bedenlenmesi, ‘uyusal insan’ üretmenin bir aracıdır. Yalanla ve tartaklanarak terbiye edilmiş bir toplum ve toplumsallık dünyasında yaşamaktadır. Uysal insan üretme tasarısının geldiği tarihsel sonuç, artık çoktandır çürüyüp kokuşan bir ceset yığınyla birlikte yaşıyor olduğumuzdur. Dolayısıyla bu çürüyüp kokuşan uygar bedenlin duygulanımları da çürüyüp kokuşmuş duygulanımlar üretmektedir. Örneğin ‘Cambaz...’, ‘Circus’, ‘Duvar Kenarı’, ‘Beni Bu Noktaya..’ gibi şiirlerde bu durum dile getirilmektedir. Bu şiirlerin sözcüleme öznesi, bedeni uygarlaştırma tasarısının bireylerde ulaştığı sonuçlar karşısında ‘iğrenme’ duygusuyla dolmuştur. Şiirlerin poetik işleyişinin anlamlandırma eksenini ‘ölme-çürüme-kokuşma-iğrenme’ sözcüklerinin göndergesi çevresinde kurulmaktadır.

Bilindiği gibi şiirde açığa vurulan duygulanımlar, şiirin sözcüleme öznesinin olma kiplerinden biridir. Duygulanımlar, öznenin öznelliğinden ayrı bir fenomen değildir. Bu nedenle de şiirde sözcüleme öznesinin duygulanımlarını dile getirme ve bunu ifade etme biçimi ile bu öznenin kendi beden imgesi arasında koparılamaz bir ilişki vardır. Öktem’in şiirlerinde şiirin sözcüleme öznesi kendi beden imgesi ile sorunlu bir ilişki içinde değildir. Bu özne, beden imgesine ilişkin olarak mevcut egemen toplumsallığın ve kültürün ürettiği bastırma-biçimleme-terbiye etme yollarına ve bunlara atfedilen değere karşı çıkmaktadır. Bu karşı çıkışıyla, açık beden nosyonuna dayalı bir yaşamı yaşamaya zorlanmasıyla adeta bir suç işlemişçesine toplumsal cezalandırılır, ‘tek ayak üzerinde’ tutulur. Fakat gerçekte olup bitenden sorumlu olan kendisi veya böyle yaşamaya zorlananlar değildir. Bunlar ‘iki köyün arasına cesetleri sıkıştırılanların’, ‘lüks ciplerle kaldırım kenarlarına yaklaşanların’ ürettiği olgulardır.

Şiirin sözcüleme öznelerinin kendi beden imgeleriyle ilişkisi açısından bu durum örneğin Yücel Kayıran’ın, Osman Çakmakçı’nın şiirlerinde daha farklıdır. Gerek Kayıran’ın gerek Çakmakçı’nın şiirlerinin sözcüleme öznesi kendi beden imgelerini bir problem olarak görmektedirler. ‘Cogito’nun öznesinin düşünme edimi vardır fakat bedeni dağılmış, yok olmuş gibidir. Bu nedenle de beden düzleminden konuşma dilini kaybetmişlerdir. İçer, içsel olana yerleşmiş bir dil geliştirmektedirler. Öktem’in ve bununla birlikte İskender’in, Olmuş’un ve Oğuz’un şiirlerinin öznesinin ise bu türden bir dağılma durumunda olmadıkları, içsel olandan daha çok beden düzleminden konuşma dilini geliştirdikleri görülmektedir.

Öktem’in şiirlerinde, ruhsal olan da bir beden gibi betimlenir. Örneğin; “odam çok sıkışık, ruhum görünüyör aynada / eğri büğrü, kaotik ve beşgen şeklinde / içinde yumuşak bir yuvarak var, içimde / yumuşak bir nesne ok atıyor kendire”, “gece yavrulamaz, eşeyli üremez, basbayağı sarkar / enine büyür bazı bedenlerde ve tılsımlı ruhlar / kırışır, büzülür, kanar kenarlarından”, “duvar kenarında yatıyorum bu gece / tek haneli bedenimle, ruhumla hem de / şakır şakır boşalıyorum makûs ve melûn / tarihinize” gibi dizelerde ruhsal olan uzamlı bir varlık olarak, yani bir beden gibi yansıtılmaktadır.

İçsel olanın katı ve şekilli bir cisim olarak tasavvur edilmesi, öznedeki, ruhsal olanla birlikte bedensel olanın da ağırlaşmış bir tortuya dönüştüğünün işaretlerini vermektedir. Örneğin *Dört Kırtık Opera* kitabının ‘Sadece Gece’ bölümünde yer alan şiirlerde, sözcüleme öznesinin artık bu ağırlaşmış tortuyla yaşamama sınırına geldiğini duyumsarız. Çünkü içsel olan ağırlaşıkça beden de yorulur. Bedenin de dilini kaybettiği bir durum yaşanabilir. Mitolojide insanı ruhsal ağırlıklarından kurtarıp onu bir dinginliğe ulaştırdığı düşünülen Lethe ırmağından eğilip su içmeyi, yüzünü yıkamayı istemeyi böyle yorumlayabiliriz. Çünkü ütopyanın bittiği tarihsel bir düzlemde, çürümenin her yeri sardığı bir çağda, öznenin mitolojik olanda kendine bir dil aramaya başlamasını başka biçimde yorumlamak mümkün görünmüyor.

Acem ÖZLER

ÇEYİZ SANDIĞI

necla hanım için

gitmem iyi oldu bu kez
bana haksızlık yapanlarda pişmanlık
kendimde kendime olan mesafeyi gördüm

her şey yerli yerindeydi yine
üzerinde hâlâ iğne takılı işleme karşılıyor seni ilk

büyü bozulacaktıymış gibi geldi bana yıllarca
çok açtım çok kapattım o sandığı
hep kapattım gördükçe kapağını
beze değil, kalbime geçirilmiş o iğneyi
göz bebeklerime battı her seferinde

(göz nurundan değil artık kızlar
otto kataloğundan düzüyorlar çeyizi)

birkaç parçayı buraya getirdim
şimdi kullanıyorum
hem iyi geliyor bana, hem acı veriyor
kullanmak tam yirmi sekiz yıl sonra bir çeyizi
kalanı dağıttım
almak istemedi bazıları, uğursuzluk getirirmiş
bilirim, elimden mumlar da alınmıştı bir zamanlar
en sevdiğim arkadaşımın kına gecesinde

bir kusur gibi yaşadım genç kızlığımı
yokluğunda annemin
'her ölüm erkendir'
annelerinki daha da erken

ateşler içinde yattım akşamında
çeyizimi dağıttığım günün
sanki hayallerimi, gençliğimi dağıttım
oysa her şey o gün dağılmıştı
çocukluğum, saçlarım
annemin solgun yüzünde bakışlarım

sandık mıydı, bedenim mi boşalttığım
bulanık sularına ruhumun

aşşabın sabrı
genç bir kızın kabri idi
toprak bir evde
bir çeyiz sandığı

Necati EKER

BOYA

zamanın dibinde
dibi yok yalnızlığın
sen de gel
anaforun meyve kokusu bu

üşüdüğümüz ev uzakta
kaldı aklım
herkes gülümsüyor
ama biliyorum
bu yalnızca boya

İbrahim OLUKLU

YOL KAZASI

Dergileri arkasından çöpe atılan
Bir adam da oldun sonunda
Gittiğin yerlerden haber iletmedin bekleyenlere

- En fazla da buna...

Takma adla taklalar attırdın
Yazdığın köşeyazlarıyla
Devletin ipine tutunarak üstüne gelenlere
Uykular taşıdın kamyon garajlarından
Annelerinin akşamları filizlerinden başlayarak
Sevdiği çocuklara

- En fazla da buna...

İçtiğin ilaçlarla da cebelleştin
Yasalarını yönetmeliklerle delen özel işyerlerinde
Pide üstü aşklar, terk edişler, yıkımlar
Gecelik olanlar, olamayanlar...
Kirlilerini gülüşüyle ağartan adam

- En fazla da buna...

Geniş çevrelerin genişliği demedin
Takmadın dar çevrelerin darlığını
Belki de gönüllü bir çentiktin dünyaya
Yasaklarla anılan yerlerinde Balıkesir'in

- En fazla da buna...

Muhammed Mücahit YILMAZ

CHOPİN'E BAKAN YILDIZLAR

Çiğnedim, bakmaya kıyamadığımız o incecik çiçeği
Çiçek demekle kalmaz, bir sümbüle kıydım ben
Kanatları ak aktı, zaten bildiğim tek çiçek
Tek dünya ile birlikte içimin gözeneklerine aktı
Bıraktı beni yetim, kavalysesiz bu dansta
Garip gibi, mesnetsiz, ifadesiz yalnızlıkta

Doğurdu notaları şaşkınlıkla içinden
Bir çocuk çıktı ayna gibi, ruhumuza üfürdü
Tafrazsız taşkınlıklar tuttu tiradımızdan
Noktürnlerin nüansını nemf ederek nihavent
Bıçağında böcek bağrını
bileyledi baladını
Yüzüne yumruk yağar
yundu yumru yapını
Ağladı aynalı atlet,
ağlar annesine amade
Çocuğun çarşafı curcuna
notalarını şaşkınlıkla
Doğurdu içinden, dinledi Chopin
Kendi aynasına birden
Kapıldı Chopin

Açın sesini, açın sesini
Dünyanın sesini açın
Gökyüzünün
Yıldızların.

O. Serhat ERKEKLİ - Bülent GÜLDAL

KARTALLAR KARDELENLER VE FARELER

Biz eski kartalların kanatları toprağa sürünüyor
Üç kurusluk çocuklar avlıyor bizi
Süngüsü düşmüş tüyü dökülmüş kedi
Kim dedi: Farenin elinde oyuncak
Bu defteri kim kapayacak?

Güneşin kapıları aşkına sınıdık gökyüzünü
Toprağı kokladıkça ufuklara sığındık
Aşağılarda bir karmaşa bir telaş
Birbiriyle tanrıçılık oynuyordu
Sonsuzca yaşayacağını sanıyordu herkes
Duymazdan geliyordu eriyen mumun kokusunu

Bilgisayarlar yorulmuyor
Bilgisayarlar unutmuyor
Teknoloji tanrıyı unutacak

Bulutlara not düştük ömrümüzü
Yağmurun damlasına anlattık
Dergi sayfalarında kaldık biraz da
Bir kardelende gülümseyecek bizden sonra

Dağlardan kopup geliyor su denizin çağrısına doğru
Tuzun ve derinliğin anlamını sorguluyor yeni sarmallar
Bizi arıyorlar kendiliğinden dolup boşalan bir havuzda

Bu cehennemi karmaşada çürümeyen ne var
Bütün sultanlar öldü yalvaçlar da
dirime yatak oluyor sonsuzun uğultusu

İhtiyarlar kitabı bu
Beton ağaçlar altındayız
Öğrendik ki bir zamanlar çocuk gibi sevmiştik
Adam gibi seviyoruz artık
Şükran şükr Sevil seviliyor

Ölüm memleketini dolaşma vakti şimdi
Elemi bıraktık
Farelerin elinde oyuncak
Soruyoruz bu defteri kim kapayacak?

Jenan SELÇUK

YARATILIŞ

Sağ yandaki delikten
içeriye süzüldü güneş,
eriterek yanılısamaları.

Son soluğuyla soldakinden
dışarıya sümkürdü ay'ı,
soğutsun diye
henüz yarattığı dünya'yı.

08, ommm

Alper T. İNCE

BEN DEYİNCE SEN YANI SEVİ BİR HİTAP SORUNU

Bir hitap sorunudur sevi
Üniformanın elimdeki altı ayı uğruna
Otoyola çıkmaya burnundan başlayanların gecesinde
Fırınlanmış akıllardan süzülenlerle oynaşırken
Hıncım saydam bir yorgan olup dolanıyor çıplağına.
Kafamda etçil karıncalar dans ediyor
Her sınırdaki vücut ısısını ölçüyorlar
Sınıyorlar her kaçamak bakışı nazik bir eldivenle
Bu tarafı öteki yapıyorlar yetmiyoruz kendimize

Bir hitap sorunudur sevi
Bilginin en ağır suç olduğu şu günlerde
Zaman, kaldırımında uzanan bir kadavranın
Üstüne örtünen gazete sayfasında
Yarısı çözülmüş çengel bulmaca.

Bir hitap sorunudur sevi
Bekleyişle beslenen habis bir ur gibi
Serkeş bir şair değiştirebilir her şeyi
Olmaz deme olur nasıl ki savaş biter bir sözle
Aldandıkça sığınılır şişelerin gerçekliğine
Kil yüzün bir intihar müsveddesi gibi uzuyor ellerimde

Bir hitap sorunudur sevi
Eziliyor ruhum bu markalı haplar anaforunda
Her beşerin bir boyun eğişi varmış boyun eğdim
Gördüğüm seslerin duyduğum renklerin serabında
Ben döşümü aç kurtlara
Uyarılmışlığımı umursamayan gözyaşına bıraktım
Beni sade üniformanın kopan altı ayı karşılar
Birden aklına düşen annenin kucağında
“bir hap daha” uzatır gölgeni kollarıma

Senin histerik gülüşün her sızının dinamosu
Kanla kardeş olunan bir çağın ensest tiyatrosu
Senin histerik gülüşün bana eklenecek biliyorum
“bir hap daha” gölgeni gerçek belletecek
Ben deyince sen yani sevi bir hitap sorunu
Ne kadar eksik, buyurgan, hayli kurumlu

“bu hap son olsun, üşüyorum, sen de üşüyor musun?”
“ruhum bol, üşüyorum, ölmüyor musun?”

Aliye UMMANEL

SU

gece
sabaha doğru
çok kayıp bir kuyu
kendi kendini çekiyor
kendi içine doğru

kova kova boşalıyor
şiir-su

Karpaz, 25.07.2009

Cihan OĞUZ

İki Şair

• Engin Özmen’le 2006’dan bu yana e-mail yoluyla yazışıyoruz. Epey olmuş. Burdur’da yaşıyor; henüz yüz yüze tanışma fırsatımız olmadı. O dört yıllık süre içinde şiirlerimizi karşılıklı paylaştık. Sağolsun, Engin Özmen en gözde şiirlerini belki de ilk bana yolladı. 2007’nin Nisan ayında “Park ve Arbede” adlı şiirini göndermiş. Okuduktan sonra şöyle bir yanıt yazmışım: “Şiirin çok içimi yaktı. Olağanüstü güzel. Ellerine sağlık. Böyle bir şiir yazsaydım, en az 1 yıl dinlenir, keyfini sürerdim.”

Engin’in o şiirinden küçük bir bölüm:

“bankların da saklambaç oynadığı o parklar yok, hiç mi
[olmadı yoksa
ben neden her şeyi karıştırıyorum annemi sizi neden bu
[kötü işlerime
yaşamak kötü bir niyet çünkü uyduruk bir öyküden
[ibaret şüpheli de
yıllardır bakıyorum etrafıma babamın fotoğrafı bayram
[sabahı dedemin sakalı
ben her zaman bir başıma demli çaylar içiyor gibiyim
[pis kahvelerde
değil mi birinin yalnızlığı ötekine arbede!”

Bir gün de “Biz Diyelim ki Burdur” şiirini gönderdi. Memleketine olan aşkının ve zorunlu hesaplaşmasının şiiri gibi geldi bana:

“Kadınlar yirmi beş saat makinedir, nedense hep
[çamaşır yıkarlar
Belki de en son düğünlerinde yarım yamalak
[öpüldüklerinden
Yine de pesbeyaz bir çarşaf gibi sandıkta katlı durur
[ağızları
Pencereye çakılı gözlerinde her gün en az bir türkü
[ölür”

Araya aylar girdi. Engin’den uzun süre ses seda çıkmadı. Sonra, *Birgün* gazetesi kitap ekinde güzel bir şiirini okudum. 10 Ocak 2010 günü kendisine bir e-mail gönderdim. “Neredesin?” kabilinden. Yanıt gelmedi. Bir şeyler değişmişti, ama ne? Acaba küsmüş müydü?

Derken, Mart sonunda internetteki “meşhur” şiir blogu şiirpenceresi’nde Engin Özmen’in “Bakarsan” adlı dosyasıyla “Gemlik’e Doğru...Orhan Veli Şiir Ödülü”nü kazandığımı okudum. Demek suskunluğun (*soğukluk* demek istemiyorum) nedeni buymuş, dedim. Üzüldüm. Halbuki Engin Özmen’in o ödüle hiç ihtiyacı yoktu. Yıllardır boşuna yazıştığımızı ve birbirimize hiçbir şey veremediğimizi düşündüm önce; sonra o fikri kafamdan hızla kovdum. Dayanamadım, aradım. İlk kez telefonla konuştuk. Bir şeyler anlattı. Kendince gerekçeler. Ben de anlamaya çalıştım. Galiba beceremedim. O beş dakikayı bile bulmayan konuşmayı hiç kimseye anlatmayacağıma dair kendime söz verdim.

Acaba ben mi fazla abartıyorum olup biteni? Aslında gerçek son derece basit ve açıklanabilir bir şey mi? Yoksa

akıp giden zaman içerisinde kaybolan ve bir daha bulunması neredeyse imkânsız kimi *ilkeleri* fark etmenin azabı mı tedirgin ediyor? İnanın kestiremiyorum.

Size niçin 1985 doğumlu (Bazı yerlerde 1983 geçiyor) genç bir şairin erken portresini çizdim? Çünkü Engin Özmen ismine bundan sonra çok daha sık rastlayacaksınız. Sağlam dizeleri, köklerine olan bağlılığını yaratı sürecine kardeşçe eklememesi, sürpriz imgelere ve metafora olan aşkını edebi bir dille itiraf etmesiyle, benzersiz bir şairi tanıyacaksınız.

Ve **Gökhan Arslan**. Onunla da bir yıldır yazışıyoruz. Henüz yüz yüze tanışamadık. Ama eli kulağında, şu haftalarda bir gün buluşacağız. Şairimiz 1979 doğumlu. Beşinci sayısına ulaşan *Yeni yazı* dergisinin kadrosunda yer alıyor. Sıkı bir şiiri var. İmgelerle oynarken, onları sanki hayatın engellerine, kötülüklerine ve işkencelerine karşı koz olarak elinde tutuyor. Tek kusuru (o bunu kabul etmese de) şairler için yazdığı şiirler. O şiirlerdeki atıflar nedeniyle, kendi gizil imgelerini elinden kaçırıyor; kaybediyor. Kalbinde taşıdığı imgelem sağanağı, ahde vefa uğruna silikleşiyor. İtaliklerle bezeli şiirlerde hangi dizelerin Gökhan’a, hangisinin ithaf ettiği ünlü şaire ait olduğunu bilmece gibi çözmeye çalışırken yoruluyorsunuz. Halbuki özgün dizelerindeki büyüleyici rüzgâr her şeyin ötesinde. *Mühür* dergisinin yönetmeni Mustafa Fırat’ın hazırladığı *Şair Dağın Doruğunda* adlı şiir yıllığında yer verdiği “Müzik Holde” adlı şiirini okuduğumda saatlerce yerimde duramadım. Gökhan’ı arayıp kutlasam, yetmeyecekti. Öylece kalakaldım. Kiskanmadım desem, yalan olur. İşte o müthiş şiirden bir bölüm:

“..."

sonra bir anda vurmuştu piyanist kendini, dan!
masalar devrilmiş, markalar havada uçmuştu
dan! dan! dan! dan dan dan!
assolistin başında kırılan şişeden anlamıştık
aşk daha yepyenyidi
silahlar, barakalar, korumalar da öyle
sarhoş birer maket gibi dağılmıştık sokağa

bir sabah arsızca ayrılmıştık şehirden
çolak salih elinde mi taşıyordu dişlerini
kommissar, evet elinde taşıyordu
ben, cincinnati kid ve diğerleri
o erkek sesli pakize’yi de alarak yanımıza
bayat kokulu bir lağımaya atmıştık demiri
ölümün başka bir limanına
başka bir zamanına kalıcı hüznün”

Gökhan Arslan’ın bir de babası için kaleme aldığı, eşi ve oğluna ithaf ettiği 70 küsür sayfalık “*Babam Beni Niye Öldürdü?*” adlı hüznü bir şiiri (dosyası mı desek?) var ki, okumaya can dayanmaz:

“bazen, keşke diyorum
üniversiteye gitmek yerine
otursaydım dizlerinin dibine
ve ellerimizi yıkasaydık
simsiyah bir zeytinin rengiyle

belki o zaman
yorulmuş bir kahr derdik buna

bazen, keşke diyorum
eve her geç geldiğimde
o kekeme sesinle bağırıydın da
baba bana bağırma diyebilseydim sana

belki o zaman
tanıdık bir kasabada kaybolmak derdik buna”

Dergilerde Gezinen Dizeler

• *Yasakmeyve*'nin Mart-Nisan 2010 tarihli sayısında “şair ve okuru” bölümünde Mustafa Köz var. En önemli söz finalde: “*Kandan irinden, kirden pasaktan arınmak için şiire gereksinim duyacağımız yepyeni bir “estet çağ”ın geleceğini biliyorum.*”

Dergide bu ay “hukukçu şairler” dosyası var ki, esaslı isimlerden oluşuyor. Tahir Abacı, malum Akif Kurtuluş, Sabri Kuşkonmaz ve Emel Güz'den ilginç saptamalar, güzel sözler var. Hele Emel Güz'ün “*Şiir ceza kanunu olsaydı; şairlere ciddi ciddi...*” yazısı son derece zekice.

Derginin “yavrusu” *Karakalem* ise yine cürekâr şiirlerle dolu. Beni bir şaşırtıp bir hayal kırıklığına uğratan Gökben Derviş “*Yasak Bilinçaltı*” şiiriyle dikkat çekiyor: “*ölüm, çorabı kaçmış bir sürtük kadar / umursamazdır / yasakları kıskırtarak abanır çağın üstüne*”.

Yeni yazı dergisinin Mart-Nisan 2010 tarihli sayısında “Çerçeve” değerli şair Ülkü Tamer'e ayrılmış. 42 sayfa boyunca hem şairimizle güzel bir söyleşi hem de poetik anlayışını irdeleyen hoş yazılar var. Ülkü Tamer'in şiir dünyamızdaki yerini derinlemesine tanımak isteyenler için bulunmaz bir fırsat!

Mehmet Rayman'ın “Eser” şiirinde ilginç dizeler var: “*bizden sonra batıyor / güneş sizin oralarda / bugün denizlerde gezinen / gemilerin hepsi / nuh nebinin eseri*”.

Üç Nokta dergisi yine yıllık niteliğindeki *Şiir Defteri*'ni armağan ederek girdi bahara. Dergideki “2000'ler” dosyası çok geniş, yeni tartışmalara boyut kazandırabilecek bir hacim ve içerik taşıyor. Aklınıza gelebilecek her şairden görüş var.

Ve Emirhan Oğuz'dan “Mecnun” şiiri:

“Ben leyl deyince bakma
bunlar
beklenmedik şiddete
buzdan bıçak olduğuna
ad hatırlatmayan tınıya
dil bilmez kuzeye
yazılmış oldu”

Bireylikler dergisinin Mart-Nisan 2010 tarihli sayısında Emre Varışlı'nın “Beni İyi Görenler” şiiri ilginç:

“saygısızlık etmek istemem size
ağzım da bozuldu bozulacak, işler fena karışacak
kötü durmaktan biraz hoşnutsunuz yine de
bir televizyon akşamı gibisiniz
yaşayır gibi değil, başkaları tarafından atanmış gibisiniz
kendinize”

Kalbimi Çizen Dizeler

• “*Ölüm ki ev sahibi hırsızın bile / alır derin taş sızıyı içine*” (Ramazan Parladar, “Yanlış At”, *Yeni yazı* dergisi, Mart-Nisan 2010).

cihanoguz@yahoo.com

Mustafa MUHARREM

NE

Ne deniz ne ağaç ne kaldırımlar
güle söyler yağmur bildiklerini
çare yok doğuştan kekeme bahar
çabuk okuyamaz ten şiirini

İnsanlar şarkılar gibi çiğneyip
sonra tükürürler akşamı yere
işte gök ve kuşlar bir iğneyle ip
yürtülen acemi çisentilere

Elbet İsa beyaz bembeyaz koro
varsın suda seken taşlar girmesin
ne kar gibi dua indiriyor o
ne zambağın suya imanı kesin

Kalbimizden aya vardığımızda
patlar tüfek gibi çocuğun yüzü
gece dayanamaz ve ardımızda
ağlatır zalimce yetim gündüzü

Gitseydik nerdeyse yıldızın sonu
aynanın aklını çelerdi sabah
bitirmezdik ıslık yolculuğunu
ah kırmızı oyun! İzbe hayal ah!

Mustafa OĞUZ

BİR MASA DOLUSU FESLEĞEN

Göğü geren bakışlarınızı
Pınar sularına değdirseniz diyorum
Hani çiçeklerine keleklerin konduğu
Kuzu dudağı değmiş pınar sularına

Kara bulutlar çeker gider aydınlık sabahlara
Ya siz nereye sürüklersiniz kendinizi
İşte değdi gözleriniz gözlerime
Nerede kıvılcım kim çaldı onu maç aralarında

Gök erinir gerinmekten sonra bırakır kendini
Açar mısınız gözlerinizi yağmur yağarken
Yoksa benim şemsiyem var veya otomobilim
Değerse yağmur saçlarım dağılır
Değerse yağmur üzerime bulaşır rahmet
mi diyorsunuz öyledir öyle diyorsanız

Bir masa dolusu fesleğen
Çağırın odayı kelekler doldursun

Hüseyin ALEMDAR

NÜ(FUZ)

Ağlamayın. Hayır hayır ağlamalısınız!
Albert Camus

Sevgili dirim! Sevgili ten! Sevgili aşk! Sevgili hayat!
Allah katında elim yüzüm çırpıplak nasıl da sizinleyim
ağlamıyorsam yaşlı yastık yanlış yatak ellerim anlatsın beni
prenses masturbasyonu saymazsak doğru dürüst bir cennet görmedim
yirmi yedimde neydimse kırk yedimde de oyum aslında hiç ağlamadım
delimtrak intiharları tenime çok görmem en bakir suçum hâlâ
devrildiğimde şiirim de kefenim de para etmeyecek bu yüzden
ömrümün dört yapraklı yoncası--çıra yongalarım sizi
sahi kimsiniz ve ne hakla sevgilim oluyorsunuz yani!
ne ruj izini sevdim sizde ne ezan sesini iyisi mi siktirin gidin!

Ey dirim! Ey ten! Ey aşk! Ey hayat!
Üç kez göğe üç kez yere baksak affedilecek bir yanı yok hiçbirimiz
Değil babasını bileklerini bile dehşetle sevmeyen mi insan
kana alkol ve bıçak katıp da kendi içinize aktığımız oldu mu hiç!
Sahi, nikâhına katılmadıysam da aşkın ve erotizmin hiçbir zaman
—ben kâğıtla sutyen arasına sıkışmış Hüseyin süresiyim derim—
benden önce ölürlerse şayet her ikisini de yirmi iki yaşımla ağlamak isterim

Ah dirim! Ah ten! Ah aşk! Ah hayat!
Su ve topraktan halk olmuşuz ya hepimiz
su toprak ve halk aşkına ben kendimi bildim bileli beynamaz
belki de toprak bile kabul etmeyecek beni öldüğümde
futbol ve aşk cüzü üzerinde koştuğum her çimin altı ıslak toprak--
diyeceğim cansuyum kurşun kühüm inkâr ve harf karı yara delikleri
su ve toprak olsa olsa doğa güldestesi ben kendimden bile vazgeçtim
öldüğümde bir ömür kulaçladığım denizlere gömülmek isterim

Evet dirim! Evet ten! Evet aşk! Evet hayat!
TV'lere ve internete dek evetimsiniz!
Yıllara inat size ve ölüme ihanetimin sırası şimdi!
Ey kalbim, gençliğine randevuna gelecek misin:(
dört şarjörde kendine boşalan bir silâh oldum sayende
âh, Allah'a bile inandım sonunda sana inanmaz oldum
sevdiğim her şey adına sizden ve ömrümden özür diliyorum.

Bugün içimden herkeste ölmek herkesle barışmak geçiyor!

Mehmet ERİKLİ

GECE...

Gece, elleri yangın tutmaz kuşların sığınağı ki
Göz bebeklerini kaldırım taşlarına düşüren adam ve
Elinde ve avucunda yaşamak kalmamış ihtiyara takvim soran
Yaşamaları telaşlı insanların da umurundaymış...
Şimdi kaç mevsim istila etmiştir geceyi?
Lodos mu, poyraz mı, kar mı, yağmur mu ki
Bu gri sessizliği bozan ve sonra küflü, solgun odalara ölüm bırakan?
Ağrıları elden ele taşıyan gece, şimdi tuz bağlamış kayaların üzerlerinde
Uyku kadar ağırlıktır gözlere...

Halim Yazıcı

İNCELİKLER... İNCELİKLER

gölgesine uzandım
zamanın sesine

ben o yağmurun
sarışın iskelesine

yudum yudum
öpe koklaya

pamuk tarlasında
ortancanın gözlerine

uzandım bir dağın
kınalı parmaklarına

büyüdüm şarkıların
ipekten sesiyle

eksilen inceliklerdi
eksilen, insan

bütün çocukların
tutup elinden

kekik dudaklı
bulutları öpen.

Mehmet RAYMAN

GÜNDEM

bir gündem yaratıyor ağaç
yaprağı dala ekli
çiçeğini atıyor yola.

alınan kararların defterini
tutuyor yerin altında su.

solucan açtığı yolun
toprağından arınmış
bir sicim ay ışığında.

eğreti işlerin sokağında
kızıoğlan işkolunu yürütüyor
evin yolu hep çamur soylu.

temel bizden olsun
göklerden kurulmuş çatıların
çevreni bir erdem.

bir çıkın alıç topladım
çilli kızın parmak uçlarından
ıssızlığın katmanlarına düştü yolum.

Serdar KESKİN

“y en la hora de nuestra muerte - şimdi bizim için ölüm vakti”
Victor Jara'nın “La Plegaria A Un Labrador - Bir İşçi İçin Dua”
adlı şarkısından bir dize... “

Emirhan Oğuz'a

*Çözülüyor ruhum karanlığın ağzında
ağrıyan dişine karanfil sürüyor melekler
geceyle oynuyorum saçları darmadağın*

çözülüyor ruhum karanlığın ağzında
şarkılarını duyuyorum ıslak ve arsız
kendinden geçiyor kentler bir sonrakine varmayacağını bilerek

sarhoş sokaklarında uyuyor masallarımın kadını
üç vakte kadar yol çıkacak umuduyla kapanıyor fıncanlar
oysa ufkun ötesinde yalancı bir mevsim ağlayacak haline
bunu ağaçlar biliyor yalnızca bir de pencere pervazları
sus diyor kadın ağaca ve sırdaşına

kapanıyor güneşin buğday teni ucuz bir burkayla
gidiyor öylece ruhumu kirpiğinden asarak
parçalanıyor suskunluğum bir düşün avazında

ağrıyan dişine karanfil sürüyor melekler
şeytanın gözlerinden kaçır gibi yağıyorlar şehre
bir çocuktan daha utangaç ve tedirgin
günahla sevap arasında çelimsizleşiyor kanatları

masumiyetini bağlılığa borçlu olmanın tedirginliği nefesine engel
ölümünün bir küfürlük olmasına içerliyor dilleri
dişlerinin arasında saklıyor yasaklanan hayallerini
haybeden kurutulmuş karanfilin mazlum şifasına aldanıyor
gördüklerimi unutmak için zincirliyorum gözbebeklerimi

geceyle oynuyorum saçları darmadağın
öyküler fısıldıyorum dudaklarından daha kara sözcüklerle
kimsesiz kalmış bir adamın cansız bedenine yapılan dövmeleri
çocukların fişlerinin yakılmasını sonra oyunlarda fişlenmesini
anlattıkça demleniyor acı... aldırmiyorum

anlatıyorum...
evine dönmeyen oğul kokusunun anne kazağına nakışlanması
izmaritini cebinde saklayan tecavüz mağduru kadının korkusunu
maden ocaklarında ekmek kazırken topraktan ölüm bulanları

yıldızlar saklanıyor çığlık çığlığa sabah olsun isterken
kirden keçeleşmiş saçları elime batıyor gecenin
çamura beleniyor tırnak aralarımda gizlediğim hayat

*parçalanıyor suskunluğum bir düşün avazında
gördüklerimi unutmak için zincirliyorum gözbebeklerimi
çamura beleniyor tırnak aralarımda gizlediğim hayat*

Zafer ÖZGEKAĞAN

İYİ VE KÖTÜNÜN DÜĞÜN GECESİNDE

Berbat sesiyle kirlendi şarkılar
Şaşırarak değiliz
Kıyamet böyle mi gelir
Güle oynaya

Işıkların tedbirli yanırları
Suya değen beyaz bir yüzde
İncinir mi kuyuya düşen deli
Kimse kurtarmamışsa
Önce kendini

Bir gecenin önündeyiz
Az ileride zamanı ruhlarına kadar
Sokan dünyalılar
Desem ki
Bu bir düğündür
Herkes ortaya
Kimse bırakıp gelmiyor
Sesindeki yalnızlığı

En sevdiğim aşk repliği
Sen
Sapla boğazıma sessizliği
Bundan öte ölüdür
Her kelime...

Volkan HACIOĞLU

SAKLAMBAÇ OYUNU

*“Fronti nulla fides.”**

Saklambaç oynuyor insanlar
Genç, yaşlı, kadın, erkek
Büyük bir yalnızlık var
Gökler kadar gerçek

“Ölüm,” dersem hiç çıkma
Yer değiştir yoklukla
“Yaşam,” dersem çık ama
Say yıllarını mutlulukla

Nereye gidiyor çocuklar
Giysiler içinden geçerek
Görünmeyen bir soyunmak var
Ya da *uzaklarla giyinmek*

“Düş,” dersem hiç çıkma
Yer değiştir boşlukla
“Aşk,” dersem çık ama
Say günlerini sonsuzlukla

Büyük bir gövde gösterisi var
Varlık kadar gerçek
Saklambaç oynuyor insanlar
Yaşayarak ve ölerək

*Görünüşe aldanma.

NECATİGİL ŞİİRİNDE BEKÂR İNSAN MANZARALARI¹

Gökhan Arslan

“Ne zaman bir şair hakkında yazmak ya da konuşmak sorumluluğunu üstlensem, o andan başlayarak tedirginlik karıncalanıp durur içimde. Bunun nedeni o şairin kurduğu dünyanın kapılarını bulamama kaygısı, biliyorum. Bulamazsam, her durumda söylenecek sözlerle havada birkaç silik çizik bırakmak, görevi savıp geçme oyununa düşmek korkusu... Bu korkuyu duyacağıma, şunu sormayı tutum edindim: Şiire giriş için bir kapı var mıdır gerçekten?”² Şair Mahmut Temizyürek’in sorduğu bu soru sanırım aşağı yukarı bütün şairler için geçerli. Fakat adı geçen şair Necatigil olduğunda, evlerle bu kadar çok uğraşan bir şairin o evdeki kapılardan birini size hiç çekinmeden açacağı aşikârdır. Yazarına malzeme sağlaması bakımından, Türk şiirindeki en önemli duraklardan biridir Necatigil şiiri. Bu yüzdendir ki Necatigil, hakkında en çok yazı yazılmış şairlerin başında gelir.

Necatigil’in şiirlerine bakıldığında genellikle aynı izlekler çıkar okurun karşısına: Ev, evlilik, aile kavramı, yaşam kavgası, çocukluk, yaşlılık ve aşk. Nerdeyse bütün şairler için bir uğrak noktası olan bu alanlar onun şiirinin tamamına yayılır. Bugüne kadar Necatigil üzerine yazılmış denemelere ve makalelere dikkat edildiğinde özellikle bu minvaller üzerinden gidildiği görülür. Yani genel anlamda hem eleştirmenlerin, hem de şairlerin Necatigil söz konusu olunca ortaklaşa kamıya vardıkları bir noktadır bu. Divan şiirinden halk şiirine, mistizmden felsefeye, bebeklikten ölüme kadar çıktığı bütün yolculuklarda, okuyucuya tüm kapılarını açan, fakat aynı kapıları kendine kapatıp şiirini ev içlerinde yaşatan Necatigil’in; *asfalt ovalarda yürüyen abdal*³ olarak değerlendirilmesi boşuna değildir. Haydar Ergülen’in, “Dünya gamıyla dolu, insanın kaygıları, endişeleri, acılarıyla yüklü bir gidiş. Zaaflar, günahlar, sevaplar, iyilikler, kötülüklerle dolu bir torbaya sırtına alan dervişle şair bir bakıma aynı yolcu değil midir?”⁴ şeklinde sorduğu sorunun neredeyse en belirgin karşılığıdır Necatigil ve şiiri. Çünkü o hayata tamı tamına bir derviş edasıyla yaklaşarak, kapalı kapıların ardında sıkışan kederlerin ve hayatların şiirini yazmıştır. Yazmıştır yazmasına da; aynı kederi ve evlerin bulaşıcı yalnızlığını başkalarına bulaştırmaktan da geri kalmamıştır.

Belki bir sürü şair ismi verilebilir. Fakat küçük bir parantezle belirtecek olursak Necatigil’in Hilmi Yavuz’dan Abdülkadir Budak’a, Osman Hakan A.’⁵dan Vural Bahadır Bayrıl’a kadar kayda değer birçok şairi etkilemesinde “ev” kavramının özel bir yeri olsa gerek. Kimine göre bir tabut, kimine göre küçük bir özgürlük alanı olan bu kavram, Necatigil devreye girdiğinde ev olmanın bütün hallerine, bütün değişim noktalarına uğrar. Ev; yani kutu, yani sıkıştırılmışlık ve kendi kendine kalma hali.

¹ Metinde geçen şiir alıntıları, aksi belirtilmediği takdirde, 2002’de Yapı Kredi Yayınları tarafından basılan, Ali Tanyeri ve Hilmi Yavuz tarafından yayına hazırlanan *Şiirler* kitabından alınmıştır.

² Mahmut Temizyürek, *Boşlukta Doğan*, Kanat Kitap, 2007

³ Haz. Gökhan Tunç, *Asfalt Ovalarda Yürüyen Abdal: Behçet Necatigil*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010

⁴ Haydar Ergülen, “Büyük Tedirgin: Necatigil”, *Radikal* Gazetesi, 15 Aralık 2004

⁵ Bu konuda özellikle Osman Hakan A.’nın *Gül Odası* (Şiir Atı Yayınları, 1995) kitabına ve bu kitaptaki “Evler ve O” şiirine dikkatle bakılması gerektiğini düşünüyorum.

Yukarıda saydığım ve Necatigil şiirinin ana izlekleri olan konular hakkında daha fazla şey söyleyebileceğimi sanmıyorum. Daha doğrusu, ev ve aile söz konusu olduğunda, söyleyeceklerim daha önceden yazılan yazıların tekrardan öteye geçmeyecek. Biraz önce Necatigil şiirinin okuyucuya değişik kapılar açtığını belirtmişim. Bu yazıyı bir eleştirmen, denemeci veya şair gözüyle değil de; bir okuyucu gözüyle kaleme aldığımı göz önüne alarak şunu belirtmek istiyorum: Necatigil’in açtığı kapılardan başımı uzatıp içeride neler olduğunu görmek, şiir için ayrı bir zevk veriyor bana. O kapıların ardında ölümü bekleyen ihtiyarları, yeni doğmuş bir bebeğin evlerde bıraktığı sevinci, çocuk olmanın saflığını ve bu saflığın kendine has kötülüğünü, yaşam kavgasının insan ruhunda bıraktığı zedelenmeleri, kendi içine kapanan, kapandıkça sıkışan aileleri ve aşkın bir insana neler verip bir insandan neler aldığını rahatlıkla görebiliyorsunuz. Tüm bunları kendine özgü bir şekilde yapan Necatigil; bazen dildeki kırılmalarla, bazen şiirde açık bıraktığı anlam aralıklarıyla, bazen okuyanı bambaşka alanlara sürükleyen noktalama işaretleriyle, bazen de biçimsel denemelerle başarıyor bunu. Üstelik her defasında kendine özgülüğünü de koruyarak.

Necatigil şiiriyle ilgili olarak yaptığım okuma denemelerinin sonucunda her ne kadar onu ‘evlerin ve ailenin şairi’ olarak görsem de; dikkatimi en çok çeken şiirlerinde geçen ‘bekâr insan manzaraları’ oldu. Ailenin şairi olarak tanınan, mutlu bir evliliği olduğu bilinen Necatigil; aile fertlerinin ve sıradan vatandaşın yanında bekâr insanların da şiirini yazıyordu aslında. Fakat asıl önemlisi bu evlenmemiş ya da evlenip ayrılmış kişilerin şiirini yazarken, kendini ilginç bir şekilde bu insanların yerine koyabiliyordu. Evlilik ve aile hayatını iyi bilen bu ‘abdal’ın, şiirlerine dikkatle bakıldığında bekâr insanlarla bir tür empati kurduğu rahatlıkla görülecektir. Hemen hemen herkesin dilinde olan, aşağı yukarı en bilinen şiirlerinden olan “Gizli Sevda” şiirinde bile bekâr adamın izlerini görmek mümkündür. Üçüncü bir kişinin ağzından dinlediğimiz bu şiirde;

Seni sordu

Hiç değişmedi, dedim,

Bildiğin gibi..

Anlıyordun.

dizeleri, yıllar önce bir şekilde bitmiş bir ilişkinin yansımaları gösterir. İlişkinin muhataplarından biri evlenip çocuk-çocuğa karışmışken; diğer muhatap hâlâ aynı şekilde devam etmektedir hayatına. Şiir boyunca hiç konuşmayan bu bekâr adamın hüznünü, Necatigil hiç dile getirmediği halde iliklerimize kadar duyumsarız aslında. Bu yalnız adamın hayatına o kadından ayrıldıktan sonra başka bir kadın girmiş midir, girdiyse neler yaşanmıştır, adam şimdi ne yapıyordu sorularının yanıtlarını şair bize hiçbir şekilde belirtmemesine rağmen, adamın o ilişkiden sonraki hayatını az çok öngörebiliriz. Tahmin etmek o kadar da zor değildir sonuçta. Kahramanımız belli bir müddet acı çektikten, belki de bunalıma girdikten sonra, aynı yalnız, sıkıcı ve rutin hayatını yaşamaya devam etmiştir. Sabahın köründe kalkıp işe gitmiş, akşamın bir vakti tek başına evine dönmüştür. Açacak kimsesi olmadığı için kapıyı hiç çalmayan bu bekâr adam, kendi açtığı kapıyı sınıksız kapatıp yoğun bir sigara dumanının altında, belki radyo dinleyerek ya da gazete okuyarak bitirmiştir günün son saatlerini. Sonra da tek kişilik yatağına kıvrılıp, ertesi sabah aynı günü yeni baştan yaşayacağını bilerek kapamıştır gözlerini. Kuşkusuz, seçenekleri çoğaltmak mümkün. Her okuyucu, bu insana, o ayrılış gününden sonra yaşananlara dair bir sürü senaryo çıkartabilir. Necatigil, kadının yaşadıklarını bize anlatarak, erkeğin geride kalan hayatıyla ilgili çıkarımları okuyucuya bırakmıştır. Sadece iki şeyi anlattı “Gizli Sevda”da; kadının evlenip mutlu bir hayat sürdüğü, erkeğin ise hiç değişmediği.

Behçet Necatigil, ilk kitabı olan *Kapalı Çarşı*'yı 1945'te yayımlar. O yıllarda bekâr bir öğretmen olduğu da hesaba katılırsa, birçok şiirinde bekâr insanın izlerini görmek mümkün olur. Kitabın daha ikinci şiiri olan "Halıercümesi"nde bile anlatmaya çalıştığı bekâr adamın halinden başka bir şey değildir.

*Kapalı kaynar tencerem bilinmez,
Et mi pişer, dert mi pişer.
Çağırmadılar ki beraber gidelim,
Gittiler birer ikişer.*

dizeleri evlenip gitmiş arkadaşlarının arkasından söylenmiş gibidir sanki. Dertleriyle baş başa kalan şair ancak geceye sığınmakta bulur çareyi. Gecenin üstünü örttüğü bir evde tek başına yaşamak: Kapalı Çarşı bundan daha güzel anlatılamaz kanımca.

İlk kitapta yer alan diğer şiirlere göz attığımızda da aynı izlekle sık karşılaşırız. Hayata tek başına tutunma uğraşı içinde olan bekâr insan "Gece Vakti" şiirinde boş boş caddelerde dolaşırken, "Kara Sevda" şiirinde kaybolan bir sevdanın ardından serseriliğe vurur kendini. Fakat "Ayrılıklar" şiirinde olduğu gibi aşkın geçiciliğini vurgulamaktan da geri kalmaz. Bazen de "Gençken I" şiirinde olduğu gibi öğütler verir kahramana bir an önce evlenmesi için. "Kahveci Kızı"nda ise bekâr bir kız girer devreye; ama bu bekârlığın sebebi kızın karşısına çıkanları beğenmemesi değildir. Hem fakir, hem de çirkin olması yeterli bir sebeptir onun için. Kitabın son şiirlerinden olan "Bir Ölümünden Kalanlar" şiiri ise bekâr insana yakılmış bir ağıt gibidir aslında. Şiirdeki özne hayatta kimseye muhtaç kalmadan ölmüştür; ama yine son nefesinde bir kadının ismini sayıklamadan edemez.

Necatigil bu ilk kitabında biraz da bekâr hayatı sürmenin zorluğundan olsa gerek, anılan şiirlerinde hep üzüntüyle yaklaşır bekârlığa. Bu üzüntü bazen şikâyete, bazen de çaresizliğe sürüklenir.

Şairin ikinci kitabı olan *Çevre* 1951 yılında yayımlanır ve Necatigil artık evlidir. Dikkat edildiğinde *Çevre* kitabında bekârlıkla ilgili çok az şiirin olduğu görülür. Bu şiirler de genellikle evlenmeden önce yazılmış/yayımlanmış şiirlerdir. Necatigil, kitabın ilk şiirleri olan "Şayet Aşk I", "Şayet Aşk II" ve "Şayet Aşk III" şiirlerinde kendi kendine öğütler verir bir an önce evlenmesi, ömrünün ortasına geldiğinde hayatta yalnız kalmaması için. Hemen ardından gelen "Kördüğüm" ve "Zor Geçit" şiirlerinde ise içinden çıkılmaz bir ikilem girer devreye. Bıçak kemiğe dayanmıştır dayanmasına da; bu hayat şartlarında bir evliliği yürütmenin mümkün olup olmadığı onun da kafasını kurcalar. "Geceleyin Erkekler" şiirinde karanlık çöktükten sonra çareyi meyhaneye gitmekte bulan bekâr adamları anlatan Necatigil; "Zincir" şiirinde pazar günleri sıkıntından evde hapis kalan neşesiz insanı getirir gözümüzün önüne. *Çevre* kitabında en dikkat edilmesi gereken şiir ise; "Boşluk" şiiridir. Necatigil evlenmeden sadece bir ay önce yayımlanan bu şiirinde pencere kenarında akşamı eden yalnız bir kızın öyküsünü anlatsa da, 'boşluk'a düşen kendisinden başkası değildir aslında. Çünkü şair bekârlık günlerinin son demlerini yaşamaktadır artık.

Üçüncü kitap *Evler* 1953'te yayımlanır. Necatigil biraz da yuva kurmuş olmanın verdiği rahatlıkla, derinlemesine girer evlerin içine ve odalara. Onun 'evlerin şairi' olarak anılması da bu kitapla sağlamlık kazanır zaten. "Perili Ev" şiirinde evlenmeden önceki hayatıyla, evlendikten sonraki hayatını karşılaştırır ironik bir şekilde.

*Gezmiş eşyada belli
Bir kadının elleri.*

diyerek evlenmiş olmanın yaşamına nasıl bir artı değer kattığını vurgular. Üstelik "Bir Ev Bir Çocuk" şiirinde de bunun devamını getirir:

*Şimdi içine bir ev, bir de çocuk girer
Aşkları yazılrsa.*

Kapalı Çarşı'da bekâr olmanın verdiği çaresizliği vurgulayan, *Çevre*'de bekâr adama çıkış yolları öneren ve *Evler*'de evlenmiş olmanın verdiği huzurla karşılaştırmalar yapan Necatigil; 1956'da basılan *Eski Toprak* kitabında ve daha sonraki yapıtlarında bekâr adamı anlama çabasını daha da olgunlaştırır. Artık bekârlarla kurulan bir empati söz konusudur. "Çalar Saat" şiirinde,

*Yatakların sıcaklığı arkalarda yetim,
Başladı ormanda yarış.
Girdiğim koşuda ben de senin gibiyim
Bir kanadı kırık kuş.*

dizeleri bu empatinin başlangıç noktasıdır. Hatta bu empati öyle bir noktaya gelir ki; yaşam kavgasının verdiği zorluklardan olsa gerek, Necatigil "Çarmıh" şiirinde olduğu gibi ara sıra bekârlığı bile özlediğini dile getirir.

Şairin eski şiirlerine oranla daha uzun şiirlerinin olduğu ve 1958'de yayımlanan *Arada* kitabı; bekârlıkla evlilik arasında sıkışık kalmış insanların kitabıdır sanki. "İçerlek" şiirinde sığınacak evleri olmayanların, "Kırk" şiirinde hayatın ortasına geldiği halde hâlâ bekâr olanların dünyasına eğilen Necatigil; "Kırlı Soru"da bekâr insanların uğrak yeri olan eğlence mekânlarında gezinirken, "Heraklit'in Suları"nda çocukluk ve bekârlık günleriyle karşılaşır ve o günlere dönmeyen imkânsızlığını vurgular.

Behçet Necatigil 1960 tarihli *Dar Çağ* kitabında "Atlama Tahtası" haricindeki hiçbir şiirinde bekârlık kavramına değinmedi; 1963'te basılan *Yaz Dönemi*'nde bekârlık izleğine dönüş yapar. "Aşk Duyarlığı" şiirinde yalnız bir kızın kendini müziğe vermesini anlatan şair; "De" şiirinde uzaklara giden ve kitaplara sığınan bir öznenin resmini çizer. Yine en bilinenlerinden olan "Solgun Bir Gül Dokununca" şiirinde ise; bekârlık kavramını zirveye taşır Necatigil;

*Ya büyük şehirlerin birinde
Geziniyor kalabalık duraklarda
Ya yurdum uzak bir yerinde
Kahve, otel köşesinde
Nereye gitse bu akşam vakti
Ellerini ceplerine sokuyor
Sigaralar, kâğıtlar
Arasından kayıyor usulca
Eğilip alıyorum, kimse olmuyor
Solgun bir gül oluyor dokununca.*

"Abdal", "İçerde" ve "Limit" şiirleri ise bekârlığın azar azar hissedildiği diğer şiirlerdir.

Divançe (1965), *İki Başına Yürümek* (1968) ve *En / Cam* (1970) kitaplarında bekârlığı çok fazla konuk etmeyen Necatigil; *Zebra* (1973) kitabında yavaş yavaş sokulur aynı sulara. "Siper" şiirinde evli-barklı insanlara yalnızların/bekârların durumunu anımsatırken, "Ses" şiirinde sevgilisi elinden alınan birinin hüznünü dile getirir. "Flüt" şiiri ise hayatta neredeyse dostu dahi olmayan, parklarda boşa vakit geçiren bir bekârın şiiridir.

Necatigil'in külliyatında özel bir yeri olan *Karaler Aklar* kitabında ise bekârlık sadece iki şiirde vurgulanır. "Mat" şiirinde yine bir karşılaştırma için başvurulan yalnızlık/ bekârlık kavramı, "Duraklar" şiirinde sokağa dökülmenin, boşlukta kalmanın bir çeşit göstergesidir. 1978 yılında basılan *Beyler* kitabı ise açılış bekârlıkla yapar. İlk şiir olan "Hücre"de umutsuzca beklenen bir aşk vardır ve o aşk asla dönmeyecektir geri. Yani yalnızlık öznenin kaderidir bir anlamda. "Hangi Han" şiiri ise, adından da anlaşılacağı gibi hayatta tek başına yol alanların şiiridir. "Yol Çantası" şiiri de bu yolculuğa ortaklık eder ister istemez. "Akşam Şiir"inde eskileri hatırlayan bir adamı dile getiren Necatigil, "Saatler" şiirinde yalnız insanın geçmek bilmeyen saatlerini yatırır masaya.

Şairin son kitabı olan ve 1980'de ölümünden sonra

Serap Aslı ARAKLI

GÜNİNDİ

“gül vurunca ayna yırtılır
durma aynayı gülden kaçır”
V. B. Bayrıl

alnına bir bulut düşmüş kâh'göl gibi geceden
sen bana uğradın yalnızlığa sarılmak için
şimdi acımıyor kanayan yerlerim
makasın da açamadığı yaralar varmış

deri döküyorum yokluğunla sanki
tenimin düğümü parmaklarım ki harf harf kangren
tırnaklarım beni sevmeye başladığın yerler
derileri sakladım arasına yokluğun bile bende

sen bilmezsin benim nehirlerim tersten akar
yatağını bulamamış akarsuyun çaresizliğinde
aşkının şekli ağlatmaya uygun
senin tüm kâğıt kalemlerin yanlış

sana geldim şimdi nehirlerin susma vaktidir
aldanma tenlerin berraklığına tenler adem-i sahtekâr
sen topuklu ayakkabılarında gezindin içimin kaygan
zemininde
oysaki benim suretim bir aşk suresi kadar masum

kendime acıdan putlar yapıp taptım
yanlış biliyorsun ağlamak bir kadını mutlu etmez
sahi gitmek ayrılık değil de ne ki

ah be asû aynalara bakarak vakit geçmiyor
kırışıklıkları sayarak ömür bitmiyor

Çamlıca, 1 Nisan 2010

Kâmuran Şipal tarafından yayına hazırlanan *Söyleriz* kitabında da birkaç yerde karşımıza çıkar bekârlık izleği. “Pancur” şiirinde bir evin yıllardır açılmamış pencerelerini anlatan Necatigil, ister istemez bekâr/yalnız bir insanın dünyasına dahil eder bizi. “Bir İstanbullunun Not Defterinden II” şiirinde ise şehri bütün zorluğuyla yaşayan yaşlı ve bekâr bir adamın yalnızlığını görürüz.

Yukarıda saydığım ve şiirler üzerinden gittiğim örneklerde de görüleceği gibi Necatigil evlerin, evlilerin yanında evsizlerin ve bekârların şiirini de yazmıştır. Sanki onlardan biriymişçesine onların yaşadığını anlamaya çalışmış; kendini onların yerine koyarak onları anlamaya çalışmıştır. Necatigil’in şiirinde söz konusu olan bekâr erkekler olduğunda, bekârlığın genelde eski bir aşktan kaynaklı olduğu görülür. Fakat anlatılan bekâr kadınlarsa çirkinlik ve yoksullukta bulur suçu.

Tüm bunların çerçevesinde, bana göre en ilginç nokta tam bir aile babası olan, mutlu bir evi ve evliliği bulunan Necatigil’in, bekâr insanların dünyasını yansıtmadaki başarısıdır. Bu başarı da o insanlarla kurduğu empatide aranmalıdır.

Mine ÖMER

AŞK İÇİN...

Gözbebeklerini kırmayınız çiçeklerin.
Onlar, hayatın ince örgüsü
Arttır,
Sonra ör hepimizi.
Seviyorum
Yüzü çizgili insanları

Geceler, durmadan yara
Yalan kokan sözcüklerle avuturuz kendimizi
Dar gelir yaşamak, mahcup kırmızı göğün altında.
“Su ölümü ağartmaz” diyor Arife Kalender
Şiirler adadım ölü çocuklara...

Safran kokulu hanayda olsam
Gün ışığı ipekten perdeler değilse sancılara.
Pencereden umudu çalan
Şimşekleri tutsam yüreğinden
Miskin acılar, delmese günün omuzlarını
İçirmesek yarasalara güneşi
Biz olsak, yeniden!
Çocukluğumuzun sütbeyaz karanfil

Anımsa! Sevgi taşıyan kırlangıçları
Yasemin kokulu yağmuru.

Öptüğün o yaz bahçesi değil artık yüzüm
Takvimden kopan yıllar gibiyim
Ama bu kıyıları senin gözlerin hâlâ
İçime düşler yığıyor.
Çoğalıyoruz.
Aşk için...

Nilüfer ALTUNKAYA

ZEİTGEİST

sedef otunun iyimserliğinde eskir
gecenin omuzlarına gücüneşi

kurgusuz akışımıdır tenine
özgürlükle etlenen şiirim

ne şarabın saçıldığı oylum
ne değirmene sürtünen boyut

simsiyah sularla yıkıyorum
umulmaz kibri nesnesiz kıskançlığı

isterik bir tanrıyla
duvarlarına çarpa çarpa yasalı

benim kara bahtlı şövalyem
saltanatları sürgün yığdım

kıvılcım ömrüdür dansımız gel
tahtaboşa serdiğim geniş zamanlarla

gergin tut ipi
yaralarımın gezin

Kış 2010

HUZURSUZLUĞUN LİRİK BİLGE'LİĞİNDE BİR ŞAİR: “AY VE IŞIĞI GARANTİLİ”

Hüseyin KÖSE

“Ay ve ışığı garantili” bir şairdir Bilge Ay en başından beri. Işık sunmaz ama koyu nefli karanlığınızda, daha çok en kostak yanınızı en ebleh yanınıza tutar, ışık işte bu karşılaşmadan doğar aslına bakarsanız, un ufak küllü sayar vazgeçişin, gövdelerde çakan her yalımı. Bilirsiniz, cümle terennümlere kapalı bir gramer, ünlemleri nidası sever, “canım”lara, “aşkım”lara karşı zımara teli gibi aşındırıcı bir kahr yatar, tekensiz duruşların ıssız gölgeliğinde. İlk ve son bohemdir avuntularda, şehirde, insan içinde doğada yaşar gibi gerinir, hesapsızlığa yatkın olduğu kadar köksüzdür de, aklın rüzgârını bekler düş otağlarında durmuş, dimağında bir demet mezamirle... Bilge'nin yalın şiiri, bilgeliğin en örtük avazı, bana sorarsanız. Yer yer duyum eşliğinin altında kalmış, seyrelen bir çığlıktan kopup sağır edici bir tenhalığa varmış... O yüzden işte; bu huzursuz bekleyişlerden doğmuş hıçkırığı bunca sessiz çoğaltan yankısızlık... Bir de şu var elbet: Güvenliksiz olmak, olacıklara hazırlıksız yakalanmaksa eğer, bir bakıma kendini yaşam diye sunan bu hengâme ve ucube karmaşanın ortak sahanlıklarından beslenir dili, radial tuşlarını kullanmaz sözgelimi, her keresinde unutuşları kanatır belleğin kumunu eşleyerek. Bu yüzden deneyimin hazırcılığından medet ummaz, ciddi tapaj hatalarından doğmuş bir göçebe yaşama uğurlar kendini. Eksik yanı, ele gelir yanındır daha çok, zihne yorgunluk veren de budur, aslına bakarsanız. “Olacakları ertelemek” için “gözlerini yumar”, isabetli öngörülerin altılı ganyan sonucu sayar gözlerin kapalıyken gördüklerini. Aklında iki sözcük arası bir at koşar, yorulmuş, huysuz, hızını rüzgârlarda elemiş... Hipodrom boyu söz patlamaları güpegündüz kişneyen yalnızlık olup çıkar, bir kadındır her at da şaire sorarsanız. Kanırtmaya gelmez, ne de kamçılama; yarım ağız tezahüratlarla ömrün son düzlüklerinde bir yerde alkışlanır bilinçteki koşması, ilkin bir kâğıt peçeteye yazılır adı, sonra haftalıkla, belli belirsiz yanıt bulur çok sonra, nicedir kafada şaha kalkmış bir hatıradan geriye kalan soru... Namlı Bukowski soyundandır Bilge Ay, hiçbir sigorta poliçesinin güvence altına almadığı... Sarhoşluklar tutar elinden, sendelemeler, Güzelyalı sahili boyunca sıralanmış karabiber ağaçları insanı görünmez kılan sık yapraklı dallarında uyutur bedenini. Tepesinde o ağaçların kızılca kıyama bir çıvgın eser, dibine dek boşaltılmış bir kramp dili... Ya da gövdenin eşlikçisi bir kuytu anlatır en iyi onun şiirini, vapurları martılarla buluşturup konuşuran. Elin sırtında gezinen bir geceye konuk olur sık sık. Yeryüzü silinmiş gibidir, adımları düz yollara takılı bulutları titretir yürürken. Omuzlarına dokunan ellere de zerre ilgisi yoktur öte yandan, temas gücü olmayan dokunuşlardır aradığı. Sözcükler mesela, böyle bir şeydir onun için. Bembeyaz bir demet begonyaya simsiyah kelimelerde yer açmak ne de zordur. Elin son sözü kapı tokmaklarına aslı bir hüzünse, dönme dolapların lunaparkı sevinci karşılar ilkin kendine gecikmiş her yolculuğu. Tenin iştahına sıkışmış bir dünyadır yaşamak, ruhun gazabına karşı savunmasız bırakır insanı büyüdükçe. İnsanı küçüldükçe hiçbir çocukluğa sığdırmaz olur. Çantasını Toplayıp Çıkacaktım mahzunluğu, böyle bir sızgınlık gerçeğini anlatır gibidir sanki başlarda. Ve sanki ansızın Cortazar'ın Blow-up'undan bir sakil sahne canlanmış gibi gözünde, istila edilen huzurlu kuytulara ilişkin, varla yok arası bir sahipsizliğe düşümlenen şeyler söylemektedir mırıltıyla. Uğursuz, belli belirsiz bir dilde durmadan kendini tekrarlayan tehditler

savurmasını ya da yersiz yurtsuzluğun. Roman-şiire dönelim, şöyle diyor en temelde: Kim bir ışık yakmışsa içinde, onu söndüren hep başkasıdır. Mihriban Hanım'lar basit bir araçtır sadece, sonunda beklenen aralığı sunmayacaktır hiçbir kapı. Daracık eşiklere bile kapalı bir geçmişte, hatırdaki kalan son şeyler, bilirsiniz, yalnızlığın yüküdür her daim. Sonra belki bulutsu gözlere tek damla olsun yağmur bırakmadan geçip gitmiş bir sevgi seli her yerde. Evlerin içinde dağların daladığı bir bozkır... Ve bazen en zor olandır, gerçekleştirilmesi en kolay olan şeyler. An gelir, uzun boylu serseriliklerde, insanı basit bir arzuyu gerçek kılamamanın imkânsızlığı sarar, tarifsiz keder ve zevk verir bu; ithaf edilmiş ama bir türlü itiraf edilememiş ölümcül duygular gibi tıpkı sevgiliye. Ama böyle de olsa ne çıkar: Bildiğimizden kaçtığımızla varız bazen ve yaşarız, hiç bitmesin diye bazen hiç başlamayız. Zahirde öyledir, gerçekte başka; Çantasını Toplayıp Çıkacaktır şair gözleri açık kalmış bir günün sabahında, hangi gölgeliğin bağrına kaçıp sığınabilirse artık, orası “başkentidir yalnızlığın”... Çıkışamaz hiçbir şair, balkıyan günlerin uzunluğuyla giriştiği bu hesaptan. Dış görünüşün muhkemliği genelde bir yalnızlığa direnmenin malum anlatısı olsa da, adım başı kaldırımlara taşar gövdenin mahzunluğu. Çünkü kişi kendini benliğinin dışında bir yerde unutamaz, dokunduğça daha da batar sınırsız et yığınının içine. Bu minval üzere artık aynalardan öte bir yaşam da yoktur kişiye. Çünkü: “Yüreğimizde birikmiş olanın ortaya çıkması ve dilimizin çözülmesi için bazen bir aynaya bakmamız gerekir.”

“Neyin anlamı birikirse durgun bir suya”, yüzün gerisine, soluğu orada almak gerekir. Yeniden ipek mintanı kuşlarla dolu çocuk olmak gerekir -kaldığın yerden devam edebilmek için yaşamaya. Yeryüzünde sürgün, Araf'ta konuk, “oysa gökyüzü hep eriktir”, sanılanın aksine. Uyanırsın, bir hiç kimse olmanın rahatlığı yüzünde ve dilinde çamın sakızı gibi akışkan bir özlemle onarırsın kendini kendi dışında batık bir yelkenli gibi.

Dilin ses çatlağından sızan su yatağıdır Bilge Ay'ın şiiri. İstemese de liriktir, akışını sükkütun iştahına bırakmış. Elementi suysa, hayata irtifasız uçan kuşlarının gökyüzü çarşafı kırışık, keyfe keder bir çoğalışla kanatlanmış. Dalgın, çürük bir yosun gibi, tutunmaktadır sürüklendiği her kıyıya. Kıyısı sevilenlerin, bilirsiniz, oldukça dalgalıdır, sığ olsa da derinliktir, dursa da yerli yerinde hep huysuzluk eden biri çıkar uzaklaşmaya eğilimli. Kollar birleşse de, yakınlıkların göze yasaklı bölgesi sarhoşluktur. Tıpkı sevilen varlığın isminin “Zuhal” olması gibi... O yok mu, o hayatı burçların insafına bırakmanın sevimsiz güzelliği!.. Bazı güçlü imaların küçük ve dar odalara sığışı sarhoşluktur, kıyılarda tanışılmış yüzler oracıkta unutulmalıdır yine, tevekkeli değil; yılanların uzamış gövdesinin ölümcül zehriyle doludur orası. Bunca iyi bilinir ya gazabı, yine de üstüne üstüne gitmek kendi yazgısının, cesaretin en soylu armağanıdır insanoğluna hâlâ, onu en umutsuz aşklara uğurlayan. Şair için bu andan itibaren, artık atı kırbaçlayan kamçı değil, rüzgârdır; yelesi un ufak... Yazgı ne verirse esenlikten, alır hemen öbür yarısını kâsenin dolu tarafından. Ama sormayı bırakmamak gerekir her zaman, inatla aramak gerektiği gibi tıpkı aramayı, kaybolup gitse de zihnin çanağı cisimden öte. Hayat her keresinde bir çocuğun “yere çakılan uçurtması” mıdır? Uçurtmasıdır elbette, kahverengi ve iğreti çimento kâğıtlarından yapılmış kuyruğu kopmaya eğilirse, gökyüzünün mavisine kendi esmerliğiyle diklenmişse bir kez, ya da rüzgârlardan daha yükseğe uçmayı aklına koymuşsa, diyelim ki. Önünde sonunda yeri kollar şairin uçurtması, yerde biter sözü, bulutlar yerine ses dalgalarıyla kaplıyken gökyüzünün öfkesi, aksini düşünmek ne mümkün! Değil mi ki, insan kaybetmenin güzelliğini de şiirlerin bembeyaz hızında koşup yere çakılırken öğrenir, gölgeler içinde yalnızlığa dönüşürken kelimeler... Sabrın perişan görünüşleri diyorum

ŞİRE ŞİİR

Hoş geldin şiir.
Madem geldin
kal biraz.

Her sabah
uyanarak çocukların yüzünden
şakayık topla.
Kedimin tüyünü tara.

Unutmuşluğun hafızasından sıyrıp
ülkemin kirlenen kundağını değiştir.

Hadi şiir,
madem geldin
bir işe yara.

İçki sofrasından kalk da
Tekel işçilerini destekle örneğin
ya da bir kitabı sonuna kadar oku.
Belki de tek başına bir işe yararsın.

Dene bakalım.

Kendini dev sanan cüceleri
sirke bağışla.
Zira
kabuğundan ölmeye çıkan salyangoz
içini öğrenir.

Can H. TÜRKER

ZAMAN

bir çocuktur zaman
unutur koşarken altında gökyüzü hayaletlerinin
ürpertir kuşların kanadını
yolların bir taya evrilişinden uzakta
tekrar sabah olacağını düşündür altında yalnız bir ağacın
donunca kırlangıç
gözbebeğindeki portakalda

kaybolur ormanında ancak
ürküp kendi sararmış kirpiklerinden
eğilse görececek
ırmağın tam da gövdesinden kayısı yapraklarıyla
[örtündüğünü]

oysa bilmiyordur
sessizlik çökmüştür soğuyan derisi için toprağın
ve yavaş yavaş tüylenmedir gölge

sonra kendi yansısını fark eder ansızın kederli camlarda
peşinden gelmiştir kulübesine kovaladığı hayaletin
geçiverir içi yalnız soğukta
ağır ağır büzüşürken rahim
şaşkın bakınır epriyen çepere
uyanınca ihtiyar uçurumunda tipinin

bu dokunaklı açmaza, yürek en çok bunun için gerektiğinde taşmayı bilmelidir. Peki ama kişiöğlü “olacakları düşünmeden” nasıl “karar verebilir?” Kaderden alacaklı çıkar her irade, mazeret bolluğundan. Daha kapı önünde, kapının açılmasını heyecanlı beklerken, ilkin elindeki beyaz begonya çiçekleri solar sevincin. Tıfıl bir aşk umudunun yitirilişi bundan daha güçlü nasıl anlatılabilir? Gözden yitmenin huzursuz cennetinde kalbin her şeyi göz önündedir, inzivanın imkânsız olduğu bir çağda kulaç kulaç yitip gitmenin sicimleri merdiven altlarında demlenir en iyi. (Kişi şairse, şarabın gecesine orta yerinden de girmeyi bilmelidir!) Hiç yarış kazanamamış atların boğuk hüznünü en iyi kim bilebilir zamanı duvarlardan alacak kadar içmiş bir şairden başka? Hızlı ada vapurlarının kıyıya hep cingöz martılarından sonra vardığını ondan daha iyi kim anlatabilir? Şair de iyi kötü bir denizden çöplenenin martı çöplükleri gibi bazen yolun kısalığından dertlenir, “aynada / iki göz ezberlerken yoksulluğu”... Şairdir, yarı yolda bırakmaz kederlenmiş yanını: “Bir birayı illaki kendini düşünerek içmek zorundadır”... Kendinde düşünmeye müsait kuytu bir köşe bulur. Gün doğarken çıkar oradan, üstünde ölü bir zamanın sıyrıkları. Biri tarafından hatırlanırken bile karıştırılır oysa. Ardına baka baka sorular boyunca yürüyüp gider, küçük ayrıntıları yerine oturtur, evleri, sokakları yerine oturtur, en çok da işde ağaçlarını... Kendiyle baş başa olmak, doğanın Eyüp sabrına dönmektir bir bakıma. İzmir’leri “bir şapka gibi taşısın” da başında her göğü yumruk gibi inen yağmurundan tanır, dağları otlarından. Bu dem bellekte küçük kenter yaşamının yıldızları yarı sönmüştür, evler içeriden dışarı seyredilir daha çok. Yine küçük beden bir sığmazlık gerçeği, baştan çıkarılmaların yalınlar saçan sokağı ayakucunda. Her yerde gözle sunulan manzaralar, görmenin karanlık suyunda neyi aydınlatır? “Gerçek görüldüğü gibidir”, ama hayaller aşındırır. “Bir menekşe, yorganı sırtında yanından geçer.” İlkbahar! O halde, hayal! Uzamsız mekânların sonsuzca genişleyen çölü! Her “elmanın ısırılacak bir yeri daha vardır” çok gizli. Açlığa oradan girilir: yasak bölgelerden geçip yeni doyunluklara varılır sonra. Bir de şu var: “Bir çöp tenekesinden de alsa şarabın rengi [hep] kırmızıdır”. Leke yapar şösedil hüzne dolandıkaça. Yoksulluk yavaş yudumlanır. Böyle böyle dillenir çocuk yanı ayaklanmanın; özgürlük paradan kurtarırsa da, para özgürlüklerden bir köle yapar insanı. Ve gıcır gıcır otomobiller, çocukların kenar mahallelerde taş tuttuğu o yabancı zılgıt. Gizli bir isyan alttan alta yükselir. Yine de biri açıkça sofraya buyur etmedikçe “ayakta kalır” hevesi. Harbi utangaç adamdır. Gidişini bile fark etmemiştir çoğu tufeyli efradı, tıpkı gelişini fark etmedikleri gibi... Süreğen sürgünlüğün dinmez ağıdır kim ne derse desin; ağrısı olan her kalp, “kupon doldurmaz” artık, “bültene işaretler atları”. Gökte işaretlidir yıldızlar da zaten, siyah bir satende tanrının eli gibi... Uzatmayalım; öznesi kayıp olan cümledeki sorunun yanıtı şu: Apranti! Hiçbir soluğun yetmeyeceği yeni bir koşu başlayacak birazdan alnın yokuşlarında senin için.

Kendi benliğini dinlemekten yorulmuş ayartıcı bir "yalnızlığın gölgesi", Bilge Ay'ın şiiri...“Yaşam boyu kötü atlara binmiş”tir, orası doğru.

Peki ama... Son düzü kazanmış mıdır?

(Alıntılar: Bilge Ay, *Çantamı Toplayıp Çıkacaktım*, Kül Sanat Yayıncılık, Eylül 2008, Ankara, 79 sayfa).

HAYATI ŞİİRLEŞTİREN KİTAPLAR, 20

Ramis DARA

Musa ÖZ

KARACAOĞLAN MI BAKTI

Yolları açık mı önümüzde gökyüzünün

Ekmeğin ve taşın kokusu buluşuyor

Dargın uçuyor ipine ah, esrik bir uçurtma
Tüylü meyveler gezdir tüylü yerlerinde

Karacaoğlan Türkçesi göğsün, kolların

Hevesin okunur oldu kırlarda

Entarinden koparıp kırlara seriyorum baharı
Bir kuş uçuyor ince belinden

Karalama defteri dudağın, omuzların

Üşümüş mü ağacın uykusu, üşümüş mü kalbi

Terini siliyor gökyüzü uçan kuşlarla

Yürüyorum dere boyu, yoruluyor dere
Gülüşün sıcakık, ısınıyor ellerim

Tozlanıyor kelimeler gidip antik çağlara

İnce boyunun serinliği, sözün serinliği

Karacaoğlan mı baktı, nerden geliyor güzelliğin
Sandık lekesi oluyor en güzel yılların

Geziyorum usulca elini kolunu göğsünü

İlk kitabı *Cennetten Düşüş* 1998’de yayımlanan **Ümit Aktaş**’ın (1955) beş bölüm halinde sunulmuş 33 şiirden oluşma ikinci kitabı *Şehri Terk Etmeden Önce*’de, günümüz şiiriyle pek fazla ilgilenmeyen İslami entelektüel bir şiir bireyinin, “sözümüne bir uygarlık” (s. 90) diye nitelediği kaotik kent (“şu putperest kentler”, s. 136) yaşantısından hoşnutsuzlukları, kırsal yaşama, geçmiş güzel günlere, daha yaşanması bir düzene özlemleri, dingin, temiz bir dille gündeme getiriliyor.

“Unuturamaz gerekliliğini başkaldırmanın, bir diriliştir bu / Bir rahmettir inkılap, benzese de fırtınaların dizginsiz eylemine” (s. 140).

Kitaba adını veren ve arka kapağa da alınan şiirin son dizesinde geçen “içimden sessiz bir ağıt söyleyeceğim” (s. 70) (sessiz’e gerek var mı?) ve başka bir şiirdeki “alev gibi yalınlanan” (s. 78) (alev ve yalın aynı anlama gelen iki sözcüktür) benzeri hatalı anlatımlar neyse ki pek fazla değil. Ama şiir çok mu, o da pek fazla değil –büşbütün yok değilse de.

Garip bir şekilde kitabın dinlendirici bir havası var bu arada.

“Kimin Rüyasıdır Gökyüzü” şiirini seçiyorum kitaptan, ilerde bir daha dönersem okumak üzere...

Künye: Ümit Aktaş, Şehri Terk Etmeden Önce, Okur Kitaplığı, İstanbul, Mart 2010, 150 s.

*

Ünsal Ünlü’nün (1975) üç bölümde sunulmuş 24 şiirden oluşma ilk kitabı *Savaşlar Kararında*’sından olumlu ya da olumsuz fazla bir elektrik alamadım. Kötü değil belki ama iyi de değil; kendi halinde, sanki yarı sessiz, gözlem ve yakınma metinleri.

Bu durumun, şairin günümüz şiirinin bütününe değil de sınırlı bir çevrenin şiirini izlemekle yetinmesinden kaynaklanabileceğini sanıyorum. (Şiir yayımladığı dergilerini aktarayım buraya Ünlü’nün: *Kırklar, Dergâh, Derkenar, İkinci Yağmur, Kırknar, Mavi Yeşil, Yarın.*)

Bir yazım yanlışı: “Oysa uykusuzluğa alışmıştık daha dün ikimizde” (s. 30, de ayrı yazılacak.)

İki dize alıntılanarak ayrılalım kitaptan: “Gözleri yağmurda ıslanan cama benzerdi” (s. 15), “Bıkmadan hayat ağacını emziren toprak” (s. 33).

Künye: Ünsal Ünlü, Savaşlar Kararında, Okur Kitaplığı, İstanbul, Şubat 2010, 64 s.

*

İşte şiir çevrelerinde hiç bilinmeyen, çok ilginç ve basbayağı olgun bir şairin şiir kitabı. Adı *Adamla Şeyler* kitabın, şairin adı **Altan Doğan**. Kitabı, 8. Bursa Kitap Fuarı sırasında bana veren Bahattin Avcu’nun söylediğine göre şair Sivas doğumlu ve şu yıllarda Tunceli’de çalışıyormuş.

“Adamla Ülke”, “Adamla Şehir”, “Adamla Sıkıntısı”... gibi “Adamla” diye başlayan iki sözcüklük başlıkları olan 25 şiiri, ikinci bölümde “bak” kökünden türeyen fiillerle yazılmış 40 kısa şiir izliyor; bu kısa şiirlerin 33’ü dört dizeyken, kalan yedisi de üçlü ya da beşli (dördü üçlü, üçü beşli).

Böylesine kısıtlı bir bağlamda yazılmış şiirlerden oluşmuş kitaba iyi demek kolay değildir; ama Altan Doğan bu zorluğu besbelli ki uzun sürmüş deneyimi ve ustalığıyla aşmış. Bu ünsüz şairin şiirlerini alçakgönüllü bir tazelik olarak selamlamak istiyorum. Özellikle ikinci bölümdeki kısa şiirleri okurken bir ara Dağlarca okuyormuşum gibi geldi bana. Ama bu ifade, bu şiirler Dağlarca taklididir anlamında okunmamalı.

Kitaptan “Dil” başlıklı kısa şiiri alıyorum buraya: “*kimin kime ne dediği / anlaşılmas ki / çocuklara bu kadar benzemese / bakışmak*” (s. 32).

Künye: Altan Doğan, Adamla Şeyler, Dahi Yayınları, İstanbul [2010], 52 s.

*

Şiir yaşamına, bazı şeyler geri dönmez biçimde yaşanıp bittikten sonra orta yaşlarda yeniden ağırlık verdiği anlaşılan **Nur Saka**’nın (1956), 1998’de yayımlayan ilk kitabı *Yıl 1900 Sevgili*’deki 19, ikinci kitabı *Anne de Olabilir İnsan Aşık da*’daki 17 şiiri okuduğumuzda sakınmasız, doğrudan anlatımlı, yüksek sesli, soyutu somutlaştırarak, hatta bazen groteskleştirerek dile getiren bir şiir anlayışıyla karşılaşırız.

Bu tür şiirde başarılı olmak çok zordur. Ortamalı sözler, sıradan sloganlar söyler, söylev çeker duruma düşüverirsiniz. Nur Saka da bazen biraz böyle gibi; ama belli bir yeteneğiyle yer yer bu handikapı aştığı, başarılı olduğu şiirleri de var şairin.

Kadınca duyarlığı, doğal insanlık duyarlığı olarak, biraz öfke, biraz dobralıkla söyleyen şiirlerden oluşuyor genelde kitaplar. Özellikle ikinci kitapta kalpten söz edilir gibi rahimden söz edilmesi şaşırtıcı. “*ve rahimlerin ulusu olmadığını*” (s. 9), “*doğurmaktan usanmış / uslu rahimler kadar / solgun ve kibar...*” (s. 23), “*bize bağışladığın bu rahimleri / Tanrım, sana geri vermek istiyoruz*” (s. 41), “*yeni doğmuş kedi yavrularına yalattılar / rahiminin duvarlarını*” (s. 44).

Künye: Nur Saka, Yıl 1900 Sevgili, Artshop Yayıncılık, İstanbul, 3. baskı 2008, 48 s.; Anne de Olabilir İnsan Aşık da, Artshop Yayıncılık, İstanbul, Eylül 2007, 48 s.

(Birinci sayfanın devamı)

dünyasında değeri, saygınlığı herkesçe kabul edilen belli başlı ödüller dışındaki envai çeşit ödülün kabarıklık bir liste yapma peşindeki şairleri inceleyin, bunların önemlice bir bölümünün şiirlerinde bir özgünlük, derinlik, sahilik bulunmadığını görürsünüz.

Oysa adını hak eden ödül, saygınlığı herkesçe kabul gören birkaç gerçek ödülün yanı sıra bizzat nitelikli eserin kendisidir.

Jüri üyelerini tavlama-ruhlarını okşama yoluyla alınmış ödüllükler, sahiplerine olduğu kadar ödülü verenler için de 'zillet' belgesi sayılmalıdır; bununla kalsa iyi, bu sözde ödüller şiirin, edebiyatın gelişmesi yolunda ayak bağıdır.

Şiirin, edebiyatın vicdanına, yüreğine, nitelikli kamusuna saygıyla duyuyorum! –RD

Not 1 (Yukarıdaki yazıdan bağımsız): Behçet Necatigil ve Metin Altıok şiir ödülleri Hulki Aktunç'a verildi; tersinden bakınca Şair de bu ödül kurumlarını ödüllendirmiş oldu. Burada sözü edilen, elbette, Üç Sevgili Şairimizin buluşmasından farklı bir şey. –RD

Not 2: Benim için yetersizlerle yeteneksizlerin övgüleri yergi; yergileri övgüdür (daha önce de yazdım: bu aslında çok kişide böyledir). "Yaşayan en büyük şair ve düşünürü" müz, yıllardır Türkçenin "yıllı"ya en çok şiir seçilen en büyük şiir dergisinde, özetle, benim sıfırlığımı anlatmaya çalışıyor. Bu da bana müthiş bir keyif veriyor, ömrümü yok yere harcamadığımı gösteriyor.

... Bir arkadaşşıma hızla yazdığım cevabi bir mektuptan (bir tek eksik harf [i] ilave edilerek):

"... Veysel'in bu yazısı şaşıracaksın beni hiç üzmedi, etkilemedi. Çünkü Veysel'i gerçekten çok ama çok kötü buluyordum yıllardır. Çuval üslubunu, çorba yazılarını komik buluyordum.

"Böyle bir yazıyı Anday, Cemal Süreya yazsaydı, edebiyatı bırakırdım o yıllarda; şimdi de Hulki Aktunç, Güven Turan yazsa yine çok sarsılır(d)ım. Veysel'in çıkardığı ses sivri sesi gibi geldi bana. Edebiyatın derin bir vicdanı varsa ki olmalıdır, şu anda yok görünse de, vardır, orada bu zavallı sivri sesinin bana katkısı olur, zararı değil, kanısındayım." –RD

Not 3: Yıl içinde çıkan 12 sayısı günümüz Türkçe şiirinde kendi çizgisinde otantik bir yıllık değeri kazanan *Akatalpa* kitap değil, dergidir. Dergi "derleme"yle ilgilidir ve en yeni ürünleri bir araya getirmesiyle kitaptan ayrılan bir özelliği olmak durumundadır.

Gerçek anlamda ve hâlâ dergi olduğumuz için, Gültekin Emre'yle benim yediğim İsmet Özel'i Cihan Oğuz över, benim övdüğüm İsmail Uyaroğlu kitabını Gültekin Emre eleştirir, yine benim övdüğüm Polat Onat'ı Utku Özmakas eleştirir, eleştirmiştir. Bunların bazıları eş zamanlı olarak başka kardeş dergilerde ortaya çıkmış olsa da, işin özü, *Akatalpa*'nın olduğu kadar yazarlarının da tek tip bakıştan kaçındığının tipik örnekleri sayılmalıdır.

Şiir camiasında genelde insanlar (böyle olunca şairler), bağımsız görüş belirtmekten kaçınır duruma geldiler. Aynı kitapları, dergileri, şairleri ortak övüyor ya da eleştiriyorlar. Hatta genelde eleştiri de yapılmayıp sadece yakınlar, eş dost ve akrabayı taallukat övülüyor; eleştiri, ortak sessizlikle, yaygın terim "sükût suikastı"yla, ya da bazı sözde şark kurnazlarınca "yıllı"lara alınmayarak gerçekleştiriliyor.

Ey Şair, özgürlüğünü, şiir yayımlatabilmek ve yıllığa aldırabilmek için kimseye, ama kimseye; babana, babanın oğluna, kızına bile olsa sakın bırakma; özgürlüğü askıya alınmış bir ruh ve beyinden şiir çıkmayacağını unutma! – RD

Not 4: Güven Turan'dan alıntı: "Şiir yıllıkları (ki Memet Fuat'ın Yeni Dergi zamanında yaptığı gibi, daha geniş kapsamlı olsun isterdim bu yıllıklar) bence ortalama iyiyi yansıtır genellikle ve bir tür, 'onay' yeri gibi algılanıyor. Bence bu yanlış... Bir yılda yer alıp almamak bir şairi hiç mi hiç ilgilendirmemeli... Adım adım, edebiyatta ellinci yılı doldurmaya hazırlanıyorum... İnaniyorum ki önemli olan bir şair için, kendini kendine ispat etmesidir... Antolojicilere, yıllıklara değil." (Şiir Defteri - Şiir ve Hayat 2010, Haz. Şeref Bilsel – Cenk Gündoğdu, s. 61)

Şiir yıllıklarına ve tek başına onları hazırlayan ama kendileri de şiir yazdığını düşünen eşhasa karşı yazdığım yazıların önemli bir bölümünün özetini Güven Turan'ın bu sözlerinde bulmak mümkün. Teşekkürler, Sevgili Şair! –RD

Not 5: Daha önce özellikle edebiyat üslubu içinde kalmaya özen göstererek burada sallantılı, oynak, yanı sıra saplantılı bir kişilik olarak betimlemeye çalıştığım şahsiyet, yeni yayımlanan bir yazısında kendi hazırladığı yıllığa "okyanus" derken, 2009'da 141 şairden 311 şiirin yayımlandığı *Akatalpa*'ya aklını peynir ekmekle yemenin somut bir göstergesi olarak, "çöplük" demekle kalmamış, bir de şey anlamında, "ot'tan" demiş (Agy, s. 125).

Ot olmazsa bok olmaz, bok olmazsa ot olmaz! diyelim biz de kendisine, biraz şaka ve biraz da hayatın basit gerçeği kabilinden.

Ve ben, ne mutlu ki bu ikiliden ot üzerinde yedi yıl kadar süren özel bir gönül mesaisi yaşamıştım. Bu mesainin notları *Vefalı Dostlarım Şifalı Otlarım* adıyla kitaplaştırıldı; elime kitap olarak geçtiğinde belki bir kez daha hayal kırıklığı yaşayacağım ama şu anda bana esermiş gibi görünen, dosyayı da *Sofralara Geldi Bahar* adıyla YKY yayımlamak üzere.

Evet, ot benim gönül uzmanlığı alanım; ikilinin ikincisiniyse, andığım şahsiyete bırakıyorum... diyecektim ki, bu konudaki şiirin en âlâsını Sevgili Ahmet Güntan'ın yazdığını ve ortalama çocukların dudaklarının uçukladığını hatırladım.

İyisi mi biz burada, bu özel-ikili-şahsiyete, bu ikiliden istediği pilavı pişirmesini önerelim. –RD

Not 6: "... şiir beğenisinden kuşkulama hakkımız doğar. (...) nesnel olup olmadıkları, ahlaklı olup olmadıkları her zaman net anlaşılabilir. Siyasi görüşler, aday şairle kavgalı olup olmamalar, sinsilikler, içten pazarlıklar, danışıklı dövüşler, telefon trafiği, akrabalıklar, dostluklar-düşmanlıklar vs. kararda belirleyici olabilir." (Agy, s. 125-126)

Çok şaşırtıcı: Bu görüşleri de, Not 5'ten bu yana anageldiğimiz şahsiyet söylüyor! Acaba ne oldu da şiir seçerken düşülebilen tuzakları böyle sayıp döküyor!

Eh, ben de zaten kendisine ve sair 'yıllı'cılara en çok bu sebeplerle karşı çıkmıyor muyum!

Meğer şahsiyetimiz, bu sözleri şiir jürileri için söylüyormuş. Bu daha da vahim! Bütün şiir jürilerini iptal edip hepsinin yerine tek kendisinin adını yazıp çekilsek, sorun çözümlüverecek! "Şaka bir yana, bu anlayışı ancak alay etmek için söz konusu edebiliriz." (Agy, s. 125) diye yazmış benim için; üzgünüm, kendisiyle alay bile edilemiyor!

Ey Şiirin Kamuoyu, Hakiki Şiirden Yana Olanlar, özel koşullarınız neyse, orada ya da oradan, derhal ve derhal duruma el koyunuz, Şiirinizi seviyorsanız! –RD

Ve hoşgeldiniz çiçeği: Ustasından yeni başlayanına, -11 yıldır hiç aksamadan aylık olarak çıkmaya devam eden-dergimizin bu 125. sayısında aramıza katılan arkadaşlarımız: Necati Eker, Halil Göktaş, Bülent Karşioğlu, Serdar Keskin, Mustafa Muharrem, Mustafa Oğuz, Yaprak Öz, Mehmet Rayman, Barış Temizkan, Muhammed Mücahit Yılmaz. – *Akatalpa*

ALÇALMA

Gültekin EMRE

Alçalma, Bom, Herkes Kadar Yansıtabilirim Işığı, Olmayan, Bir Kadının Duygusal Doğası: Bu bölümlerden oluşuyor 69 sayfalık kitap, *Alçalma*; alçakgönüllü şiirler toplama, Can alıcı sorularla başlıyor dilini, gövdesini, çatısını sınımsız oluşturmuş bu kitap. “Ne yaptın?” Bu soru şairin kendisine değilse, kime? İnce bir hesaplaşmaya dikkat çekiyor sanki şair; kendisiyle başbaşa kaldığında sorduğu bu soruya. Sonra soruların arkası gelir de gelir: “İpleri sınımsız elinde tutan kim?” Kendisinin dışında da birileri var şiir dünyasında, kimi zaman ipler onların elinde gibi görülür, oysa öyle değildir. “Nereye gidiyorsun?” İşte burada bir açıklama gerekiyor: “Kuşlar ne yöne gittiklerini bilmiyorlar fakat hep doğru yere varıyorlar.” O, şiirini oluşturduğunu, kendi yolunu belirlediğini imliyor sanki piyasadaki iktidar odaklarına, kendini Tanrı sananlara karşı. “Neyle yükümlüsün?” sorusuna da şu yanıtı verir: “Sırtındaki yükü indirdiğimde bileceğim bunu.” Sırtındaki ağır yük ise, şiiridir elbette. Onu düze çıkardığımda, istediği gibi kotardığında gerçekleşecektir kendi içindeki vahiy. “Sana ne söylendi?” Ona dini bir şey ulaşmamıştır kendi duygu, düşünce, yaşamının ve birikim dünyasının sunduklarından başka. Soruların yanıtları bizi Mehmet Erte’nin şiirine götürür mü? Götürür. “şelalenin sevinci” fazla bir şey açıklamasa da sırtındaki “yükü indirdiği”nde ifadesi onun şiirinin adresi olabilir. Onun sırtında bir şiir yükü (gerçi o bunu ‘şiir yükü’ olarak belirtmiyor ama, öteki yükleri bizi ilgilendirmediklerinden ister istemez bunu ele alacağız) vardır ve o bir kutsal kitap söylemiyle getirip koyuyor önümüze sırtındakileri. Bu söylem yarı aforizmamsı, yarı felsefi ve ardında dinsel söyleme gönderme yapıldığı kimi dizelerle alçaktan uçmaya devam ediyor: “İnsan ayağıyla beş-on karınca ezildi diye zincir kırılmış değil”, “Bu tepeden ordular geçti diye iz silinmiş değil”, “Zaman, babayla oğlu ayırdı diye söz öksüz kalmış değil.” Sürüden ayrılmayı imleyen, farklı bir dili tutturmayı başarmış bir şair var karşımızda. “Ödünsüz çile ve kırbaçla” yazılmış şiirlerdir bunlar: “Ay bir kova su içinde yorulur”, “Ölür ölüm mart bir gülümsemede”. Elbette “Nasıl yürüyebiliriz bu yolu” sorusuna yanıt arar gibidir bu soluklu şiirler. Nasıl varılır “oddan oduna, odundan oda”? Olgunlaşmanın ne kadar zor, zorlu olduğuna ne güzel bir yaklaşım! Bunu bu kitaptaki şiirler söylüyor. “Şu canda gizli kalan ıstırapı” da bulmak olası “Kılavuzluğunda cehennem ateşinin.” Ermiş bir söylemin didesidir şimdi okuyacağımız: “İrmak olup akan, kendi mülkünü yıkan ben değil miydim.” Sendin ki bu, Yunus’un sesine selam yolluyorsun! İşte iyice pişmiş, farklı sesin gürül gürül akışı, bir ritim oluşturması: “Alın beni bir sopa gibi / vurun kırın / Alın beni bir taş gibi / fırlatın atın / Siz şiir yazın / Ben kavgaya adam çağırıyorum.”. Hamken yavaş yavaş olmanın işaretleri de var bu uzun, sancılı şiir yolculuğunda. Günümüzün sorunlarına da kibrit çakıyor, Mehmet Erte: Dünyada olup bitenlere sırtını dönmediğini anlıyoruz onun kimi dizelerindeki ciddi göndermelerden: “Pusu dili İbrance, alışveriş İngilizce, lâklâğa gelince Türkçe”. Günümüzdeki, hele Ortadoğu’daki İsrail’in sorun oluşuna paralel İngilizce’nin dünyayı sarmasına da anlamlı bir gönderme yer alıyor bu dizede. Boş laflar üretme ise dilimize özgü müş şaire göre. “işçi problemleri havuz problemleri gibi” çözülüyor, uyanın da diyor askere, sivile, yani halkımıza. Bunu bir politikacı edasıyla yapmıyor elbette: “herkes uyanmalı aslında”. İş dünyasında hızla yükselişler, Yuppiler, ticaret ortaklıkları, büyük kârlar, iktidarın adam, firma kayırmacılığı... ince ince değinilen sorunlar: Bol gelirin getirdiği rahatlıkla

oradan raya uçup durma, toplantıdan toplantıya gidip gelme, yurtdışında iş görüşmeleri, bunların yanında metresler, uşaklar, hizmetçiler, korumalar ordusu... Böyle hızlı yükselişin mutluluğunu yaşayanların dünyasına da dizeleriyle girip çıkıyor şair pencereler açarak. Canı sıkılan, “umutsuzluk” nedir bilmeyen kesimin yaşamından kesitler simgelerle veriliyor elbette. Zaten şiirin adı da “Simgelerle Böyle Ben”. Simgelerle konuştuğunu, bu yüzden dayak da yediğini söylüyor alaysamalı bir biçimde. Öyle anlaşılıyor değil, “doğaçlama bir şiir bu” diye kendisi söylüyor bunu. Rahat, uzun dizelerle oluşan şiiri “Herkes Kadar Yansıtabilirim Işığı”nda sokak aralarına, meydanlara, evlere, insan ilişkilerine, “Cesaret ya da korku, ya da sevgi, ya da nefret”e sokup çıkarıyor okuru şaşırtarak, düşündürterek, etrafına bakmasını sağlayarak. Olmakta değil sorun, “olmamak”ta. Olmayan şeyleri dizelere geçirmekte. Şiir, siyasal söylemin yeri değil, hele reçete hiç değil kangren haline gelmiş sorunlar için. Şiir, inceltilmiş yazın türüyse ve hayattaki her şey onu ilgilendiriyorsa imge, dize ve tema düzeyinde, işte Mehmet Erte de dilini, söyleyeceklerini öne çıkartarak, kendini şiirinden geri çekerek gözlerinin içinde oturur aynalara sığmayan yüzüyle. Islık çalarak bozar yıldızların düzenini. Yani bu şu demek: Günümüz Türk şiirine farklı bir yerden giriş yapıyor: “Denize bir taş attım ve dedim ki ben de taşla birlikteyim”: Yenilik olsun diye ucuz yenilik çabalarının sırtıttığı şiirler yazmıyor Mehmet Erte. Ya? Aynaya bakıyor ve kendi “çarmıhı”nı görüyor. İşte o orada, kendi gözlerinin, gözesinin içinde! “Sade, tok kelimelerden oluşuyor” onun özü, sözü. Sanki bizimle “yüz yüze” konuşuyor; konuşur gibi yazıyor, bu da onun şiirini içten kılmaya yetiyor. Onun şiirsel birikimi, yeteneği, dünyaya, şiire bakışı ona sağlam “bir dil” veriyor. Ona verilen bu, vahiy gibi gelen, bu dille konuşuyor “tanrılarla”. “ey rüzgâr, ey deniz, ey kayalar”. İktidar odaklarına karşı işte bu özgün dille var kılıyor kendini, şiirini “Çatsın bana gözlerimi öldüren rüya” diyerek. O, iyi biliyor “alfabesi kayıp eşyalar olan o dili” Onun olmayan hayat, bizim hayatlarımız, var onun yazdıklarında. “zaman hiçbir yolculuk için açılmamış boş bir valiz gibi / eskimiş bir köşede” dursa da, o, geçmişle bugün arasında gezinip dururken imgeden imgeye, geniş zamanlı bir açığı da yanına almayı unutmuyor. Bilinçaltında durupduran gömülere de ulaşıyor “Gül gülün içindedir” diyerek.

Mehmet Erte, *Alçalma*’da, yeni bir söylemi, yeni şiirlerle, yepyeni bir dille getirip önümüze koyuyor hiç abartıya kaçmadan, kendini şiirinin önüne geçirmeden. Şiirinin merkezinde dil hemen kendini belli ediyor, öyküleme ise yok ama sezdirmeler, dinsel metin söylemleri tadında yer alıyor imgelerde, dizelerde, şiirlerin omurgasında.

Alçalma’nın derinlikli şiir yolculuğunu, şiirimize getirdiği tazeliği, alçakgönüllülüğü, sıkı dil iççiliğini selamlıyorum:

“Madem taşamıyorum kabımdan, devrilip döküleyim
Dökülsün dudaklarımdan
Dökülsün rüzgârın bütün limanlarda yaktığı ağıt
Madem demir alamıyorum, dalgalar söküp alsın beni
Düşünmek istemiyorum artık ötesini
Yelkenim yırtılır, bordam dağılır diye korkmuyorum.”

Mehmet Erte, *Alçalma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Şubat 2010, 69 sayfa.

Mehmet Mümtaz TUZCU

TRAVMA

* Ben ki şiir yazmayı her şeyden daha çok sevdim yaşamımda... Gene de güneş içmiş bir deniz kıyısında bakışlarım sulara daldığında yazmaya adadığım mevsimler, yıllar için birdenbire dolabiliyor gözlerim. Öylesine yaşarla, zamanla eş anlamlı deniz bende.

* Vuslatın yok ettiği sevdalar dinlemişim, zıfıfla ışıldayan aşklar düştü payıma.

* Dışarıklı davulun dev gibi darlığında, daha da dallanıyor sanki dalkavuk! İnfaz sorumlusunu kandıran çınar oluyor: "Yayın dünyamızın ulu çınarı!.."

"Bu koltukçu, bildiğin koltukçulardan değil; matrisi Pay-i Taht'ta!.." Öyle derdik eskiden. Ne ki mezra irisinin, kasaba azmanının, in in genişliyor el etek öpmecisi.

"Çift ayak, çifte çukur; piyazlansın da gitsin!.." deniyor hep galiba. Bir alkış, bir alkış!.. İyi kalplilikten çıkış yaparak taşa kabara kalp temizliğine kesin dönüş yapacakken tıkanıp kalıyor orada. Övülecek, kutlanacak bir şey yok zira ortada.

Ben ne yazık ki bu soytarılığa, ak kâğıda kara yazıyla düşürülmüşü tadıp tartmaktaki büyük beceriksizliğimizi okuyorum her seferinde.

Yazarlıkta, Azrail'i oyalayıp şaşırtmanın öneminden söz açar dururum ilk gençliğimden beri. Eylemlilik, verimlilik dönemlerinin çokluğu, genişliyi elbette düşündüğüm; şeftali bile değilken, çınar diye adlandırılmaktan bahsetmiyordum.

* Bir başınlık, sadece dehayı büyütmez, sapkınlığı da besler.

* Şiir'in değerlendirilişi şair elinden kurtarılmalı, denmişti. Kabullenen olmadı galiba.

* Kadınlar fena halde severler Aşk'ı.

Biz aşkı sevmeyiz, kadınları severiz.

* Rengigül'le Reşat ne zaman evlendiler? İstirdad'dan önce mi?

Rengigül'le Reşat ne zaman evlendiler? İstirdad'dan önce mi?

Durmadan bu soruyu soruyor ihtiyar kadın. Rengigül ablası onun, otuz sene önce ölmüş ve evlilik geçmemiş başından.

Ne sözlenmiş ne nişanlanmış. Yeğenlerine bakmış ömrü boyunca.

Reşat diye biriniyse bilen yok ailede.

* Neyi kıvrıramıyorsa ona üşenir İnsan.

* Şiir'in "güzelliği", şairlerin "çirkinliği"ni unutturamıyor artık.

* Bir yerlerden laf kapıp sonsuzca yineleyen medya papağanlarını ciddiye almayın lütfen: içinizdeki çocuğu öldürün bir yol bulup; çok tehlikelidir çünkü çocuk kalmak!

* Dokun, dedin uzanıp, dadandırdın dokuna.

a

v

m

T

r

a

Serdar ÜNVER

AN'A PRELÜD

Allayıp pulladığım o an'ı
seyrelmeye başlayan belleğimden
taptaze, çekip alıyorum
göğü mavisiz gördüğümde
karşiki duvarı yelkensisiz:

"Gün gidiyordu, eyleşti
eyleşti ak bulut, ince yel
eyleşti seğirtken dere
ivecen kuş-
ki
gördüğümü görsünler!"

Gördüğüm salt
gösterdikleri!

Koru bunu ey
gözümün yosunlu budağı!

Yayın Yönetmeni : Ramis Dara (Mollagürani Mah. Teker Sok.
No: 8, Zemin Kat, Osmangazi-BURSA)
Yayın Danışmanları : İhsan Üren, Gültekin Emre,
Serdar Ünver, Nahit Kayabaşı.
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü : Tülay Elal Muş (Barış Mah. Adalet Sok.
Adaletkent Sitesi H Bl. D: 3 Nilüfer – BURSA)
Yazışma Adresi : Ramis Dara PK 68 16361 Ulucami – BURSA
Yayın Türü : Yaygın süreli yayım. ISSN 1305 – 7685
E- Posta : akatalpa@hotmail.com

Katkı Payı : 25 TL.
Posta Çeki : Ramis Dara adına açılmış 6025702
numaralı hesap.
Banka hesabı : Ramis Dara adına Finansbank Heykel
Kredikolay Şubesindeki
21329696 numaralı hesap.
Baskı : Akın Erim Matb. Hocalızâde Cad. 7/27
Setbaşı – BURSA

